

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

20^E JAARGANG

WOENSDAG 2 JANUARI 1935

No. 992

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOP- HANDEL EN FABRIEKEN VOOR AMSTERDAM	2
Rede van den voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam	4
Verplichte kindertoelagen in Nederland door Dr. F. Breedvelt	5
De rubberpositie door J. F. Haccoü	6
De toestand in de steenindustrie I door A. H. Baron van Hardenbroek	8
AANTEEKENINGEN:	
De verbetering van de conjunctuur in Zweden	12
De ontwikkeling van de staatsfinanciën in Zweden ..	13
Een Engelsche leening aan de Jewish Agency	13
De export van landbouwproducten uit Nederlandsch- Indië	14
Stijgende Amerikaansche uitvoer van industriële en mijnbouwproducten	14
Nog geen stabilisatie van Pond en Dollar	14
ONTVANGEN BOEKEN	15
MAANDCIJFERS:	
Emissies in November 1934	15
Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zout- mijnen	16
Hypotheekrente in Nederland	16
Giro-omzet bij De Nederlandsche Bank	16
STATISTIEKEN	16—20
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

2 JANUARI 1935.

De invloed van den jaars-ultimo op de geldmarkt is niet bijzonder groot geweest, doch geheel onopgemerkt is deze toch niet voorbijgegaan. Call was gezocht op 1 pCt. en ook zoo te krijgen. Ook op de discontomarkt was het iets levendiger; er werden op den ultimo verschillende posten per het nieuwe jaar afgedaan, waarbij dan de twee tusschenliggende dagen met call-geld werden overbrugd. De notering voor drie-maands-bankaccepten was iets stijver: $\frac{7}{16}$ pCt. Prolongatie onveranderd 1 pCt.

* * *

Van de wisselmarkt valt over de achter ons liggende korte berichtperiode feitelijk niets te schrijven. De koersen lagen eerder wat lager. Ponden zijn van 7.30 op 7.28½ teruggelopen, terwijl Dollars van 1.47¹³/₁₆ op 1.47½ kwamen. De \$/£ koers bleef ca. 4.94. Marken onveranderd; de vraag naar de verschillende soorten Sperrmarken bleef nog steeds aanhouden, waardoor de koersen nog iets stegen. In den aanvang was er veel vraag naar Belga's, die van 34.64 tot boven de 34.70 opliepen; slot aanzienlijk lager op 34.63½. Canadeesche Dollars lager: 1.48½.

Met het oog op de versterking der kasmiddelen op den ultimo waren termijn Ponden aanvankelijk gezocht — kassa aangeboden; de marges liepen derhalve wat op. Tenslotte noteerde een- en drie-maands weder ½ en ¾ c. boven contant. Dollars op latere levering ongeveer rond den kassa-koers.

De prijs van gouden baren is een weinig teruggelopen; zij waren op f 1.652 aangeboden. Sovereigns deden 12.13, Eagles 2.48½. Duitsch bankpapier was eveneens sterk aangeboden; tenslotte werd er op 54.25 gedaan.

REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR AMSTERDAM.

De Nieuwjaarsrede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam vormt elk jaar een bron van kennis voor den- gene, die zich nog eens over de economische gebeurtenissen van het afgelopen jaar in zijn geheel wil oriënteren. Doch tevens bevat deze rede steeds belangrijke beschouwingen over de economische politiek, inzonderheid die van ons land, die overdenking ten volle waard is. Wij zullen ons ditmaal geheel beperken tot de binnenlandsche vraagstukken en beginnen met overneming van de beschouwingen van den heer Gottfr. H. Crone over het actueele probleem van de muntpolitiek.

Gouden standaard.

Dat in ons land, in tegenstelling tot de andere goudlanden, een openbare discussie kan worden gevoerd over al of niet handhaving van den gouden standaard, is een merkwaardig verschijnsel. En daarbij is bepaald zeer bevredigend, dat ondanks de ruime publiciteit daaraan gegeven, het groote publiek zich niet heeft laten veront-rusten. Noch kapitaalvlucht, noch nerveuze koersschomelingen waren het gevolg van het optreden dergenen, die op de een of andere wijze door monetair ingrijpen de depressie willen bestrijden. De een wil het goud afzwe- ren, de ander het zilver verheffen, een derde het goud- gehalte van onze munt verlagen, een vierde erkent alleen goederen of indexcijfers als den juisten waarmedemeter; eenigen staan verandering voor op wetenschappelijke mo- tieven, anderen weer omdat zij er een zakelijk voordeel in zien. Het staat te bezien, of de op deze sterk afwij- kende denkbeelden gebouwde Vereeniging voor Waarde- vast Geld middelen zal weten aan te geven, die beter waarborgen het doel, waarvoor zij blijkens haar naam op- komt, dan de gouden standaard dien wij hebben. Zeker zou een devaluatie van den Gulden, waarvoor velen plei- ten, al heel slecht begin zijn en een vierkante mis- kenning van waardevast geld. Niet alleen hebben terecht onze Regeering en circulatiebank zich bij herhaling ver- klaard tegen iedere manipulatie van onze geldeenheid, doch ook de groote meerderheid van het Nederlandsche volk verzet zich hiertegen. Het ware wellicht gewenscht, dat zulks niet alleen door individuele uitingen, doch ook door een collectieve verklaring van een aantal vooraan- staande persoonlijkheden werd bevestigd. En waarom ver- zet men zich tegen devaluatie? Omdat het oneerlijk is; omdat het onnodig is; omdat het niet doeltreffend is. {

Oneerlijk zou het zijn en de Overheid zou haar macht misbruiken indien zij bepaalde, dat in de toekomst een minderwaardige Gulden ter vereffening van schuldverhou- dingen dezelfde bevrijdende kracht zou hebben als de tegenwoordige volwaardige Gulden. Een totaal willekeu- rige ontlasting van schuldenaren en onteigening van schuldeischers zou dit beteekenen. Een dergelijke munt- vervalsching is evenzeer af te keuren als wij den winkel- lier veroordeelen, die tracht te meten met een verkorte maat of weegt met vervalscht gewicht.

Onnodig daarenboven, want de ontreddering van het muntwezen veroorzaakt door kapitaalonttrekking door het buitenland, die Engeland noodzaakte den gouden stan- daard prijs te geven, is hier niet aanwezig. Evenmin de ontreddering door binnenlandsche oorzaken, die in de Vereenigde Staten noopte tot een noodmaatregel. Integen- deel, wij hebben meer dan voldoende dekking, zoowel voor onze buitenlandsche als voor onze binnenlandsche ver- plichtingen.

Niet doeltreffend tenslotte, want voordeel is er niet mede te behalen. Ons land voert meer in dan het uit- voert, zoodat de stijging van de invoerwaarde, gerekend in minderwaardige Gulden, ons meer zou kosten, dan de winst uit verhoogden uitvoer. En zelfs de vergemakke- lijking van den uitvoer, die ik niet ontken indien althans de exporteur zoo onverstandig is genoeg te nemen met minderwaardige Gulden als waren zij gelijk aan de oude, kan alleen van tijdelijken aard zijn, zoolang namelijk de prijzen van grondstoffen en arbeidsloonen zich niet aan het nieuwe peil hebben aangepast.

Zij die speciaal het oog hebben op de moeilijkheden van debiteuren dienen te bedenken, dat tegenover een groot aantal debiteuren staat een veel grooter aantal crediteu- ren. Wel staan honderden hypotheek-debiteuren tegenover een hypotheekbank als crediteur, doch een verzekerings- maatschappij-debiteur heeft honderden polishouders-credi-

teuren tegenover zich. Een overheidslichaam of naam- looze vennootschap die debiteur is wegens aangegane obligatie-leeningen heeft tegenover zich duizenden obli- gatiehouders-crediteuren en de enkele spaarbanken-debi- teuren hebben honderdduizenden inleggers als crediteuren.

Met een dergelijken ruwen maatregel als devaluatie kunnen wij in Nederland de crisis niet bezweren. En in- ternationaal zou de algemeene ontreddering slechts worden vergroot.

Bedrijfstoestand.

Blijkens de onderzoekingen, die het Centraal Bureau voor de Statistiek regelmatig ter zake onderneemt, ver- toont het Nederlandsche bedrijfsleven sterk de gevolgen van de buitengewone ongunst der tijden. De moeilijkhe- den, die aan de structureele wijzigingen in de wereld- huishouding ontspruiten, treden daarbij op den voorgrond. De uitkomsten waren van bedrijfstak tot bedrijfstak en dikwijls voor de verschillende ondernemingen van een- zelfden bedrijfstak echter ongelijk. Tegenover de talrijke bedrijven, waarin de werkgelegenheid op een laag peil bleef of verminderde, stonden er hier en daar, waar de bedrijvigheid grooter dan in het vorige jaar was. Alles tezamen genomen trad evenwel nog geen verlichting in. Integendeel. Op het eind van het jaar kon men zeggen, dat eigenlijk alles minder werd. Het kostte aan veel fa- brieken moeite, zich op een reeds onbevredigend peil te handhaven, terwijl verscheidene andere zelfs daartoe niet in staat waren. Bovendien berustte de bedrijvigheid dik- wijls op orders, die tegen weinig of geen winst latende prijzen, meermalen zelfs met verlies, moesten worden aan- vaard. Verscheidene fabrieken stakten het bedrijf. Als een klein lichtpunt stond daar tegenover het streven naar aanensluiting door den nood der tijden. Men slaagde er op deze wijze hier en daar in, de productie door onder- linge regelingen te rationaliseeren en daardoor goedkoo- per te werken. Indien onze Regeering zorg draagt, dat zulks niet tot het sluiten van het bedrijfs leidt en de cor- rigeerende werking van het buitenlandsche aanbod niet wordt opgeheven, behoeft deze aanensluiting geen nadeel voor de verbruikers met zich te brengen.

Aanpassing.

Nadat de heer Crone gewezen heeft op de groote werkloosheid, vervolgt hij zijn rede als volgt:

Uit dit alles blijkt, dat wij nog ver zijn verwijderd van een te werk stelling der werklooze arbeiders zonder dat daarbij overheidssteun wordt verleend en bij voorkeur in hun oorspronkelijke vakken. Toch moet het hier naar toe, indien wij er in zullen slagen om weder op de in- ternationale markt mede te dingen. Het groote vraag- stuk blijft nog steeds, hoe evenredigheid te brengen in de daling van de prijzen van de verschillende goederen en diensten, opdat de bedrijfskosten zoo ver worden ver- laagd, dat het bedrijfsleven zijn winstgevendheid herkrijgt. De rentelast is reeds aan het verminderen. Voor zoover het vaste kapitaal niet meer rendabel kan worden ge- maakt, zal afschrijving onvermijdelijk zijn. Zeer ernstig drukt de verstarring van de hooge overheidslasten, in den vorm van belastingen, tarieven en kosten der sociale wetgeving. Men kan wel zeggen dat op dit gebied niets of vrijwel niets op het stuk van aanpassing is geschied. En het gelijk blijven van deze kosten heeft zijn druk ontzaglijk verzaard, aangezien zij moeten worden op- gebracht uit een kleiner getalcijfer.

De arbeidsloonen hebben langzigtig den drang tot ver- lagging kunnen weerstaan. Doch tenslotte gaven zij toe, zoodat er thans op dit gebied allerwege een daling kan worden opgemerkt. De aanpassing is echter nog aller- minst volledig.

Van groote beteekenis acht ik in dit verband het cre- diet voor werkverruiming van f 60 miljoen en het daar- mee verbonden Werkfonds 1934. De Regeering omschreef haar aanvraag van dit crediet als een eerste poging voor werkverruiming. Daarnaast echter is als strekking van het plan evenzeer van groot belang het bevorderen van de aanpassing van de bedrijfskosten bij het huidige prij- zenpeil. Immers de rechtstreeksche verruiming van de arbeidsmarkt bij het f 60 miljoen-plan is beperkt tot het betrekkelijk gering aantal arbeiders, dat gedurende een jaar op die wijze aan werk kan worden geholpen. Daar- na zou het geld op zijn, want het plan rouleert niet. Het- geen van de te verleenen voorschotten aan het bedrijfs- leven terugkomt, gaat weder in de schatkist.

De Regeering zal bij haar streven naar een loonpeil, dat economisch mogelijk en dus voor het algemeen belang noodig is, zooveel mogelijk het overleg tusschen werkge-

vers en werknemers behooren te bevorderen. Doch ik zou het niet juist achten, indien zij als een redelijk loon slechts datgene zou laten gelden, waarvoor de instemming van de vakbonden is verkregen, terwijl bij gebrek aan overeenstemming van het uitvoeren van werken met crediet vanwege het Werkfonds zou worden afgezien, omdat het loon te hoog is. In die gevallen zal de Regeering veeleer door het uitoefenen van gepaste sancties moeten bevorderen, dat een loon, hetwelk als economisch mogelijk mag worden beschouwd, tot stand komt. Een bres moet worden geschoten in de beschutte bedrijven. Ik denk daarbij aan de bouwvakken, waar de aanpassing nog onvoldoende is gevorderd, zeer ten nadeele van de huisvesting der arbeidersbevolking, ten behoeve waarvan bouw van goedkope woningen dringend noodig is.

Ik weet wel, dat ook in de beschutte bedrijven niet alles bij het oude is gebleven en men den toestand daarin niet kan afmeten naar de arbeidsvoorwaarden, die sommige groepen van arbeiders nog steeds bedingen. Doch het aantal van de beschutte bedrijven en de omvang van de bescherming zijn thans veel grooter, dan vóór de crisis het geval was. Door middel van de Landbouwcrisiswet, de contingentteeringen en verhoogde invoerrechten heeft men zich meer en meer ongevoelig gemaakt voor den invloed der wereldmarkt. Een zelfde gevolg kan in de zoogenaamde ordening van het bedrijfsleven zijn gelegen. Het gevaar voor verstarring nam dientengevolge toe. Wordt daartegen niet scherp gewaakt en voorkomen, dat de beschutting van ons bedrijfsleven op de binnenlandsche markt tot economisch niet te rechtvaardigen prijsverhoogingen leidt, dan zal het vraagstuk van de werkloosheid bezwaarlijk een oplossing kunnen vinden. Hoe onvoldoende dit inzicht nog is doorgedrongen, blijkt uit het aanvaarden door de Tweede Kamer van een motie omtrent de verplichte naleving van collectieve arbeidsovereenkomsten door het Rijk en in rijksbestekken. Aldus wordt de beschutting van bepaalde bedrijven kunstmatig in stand gehouden.

Bedrijfsordening.

Naast hen, die een huns inziens gebrekkige kapitaalverstreking als oorzaak van een tekort aan levenskracht bij ons bedrijfsleven naar voren brengen, staan talrijke anderen, die voor een diep ingrijpende inmenging van de overheid in het bedrijfsleven pleiten. Hun wachtworden zijn „saneering” en „ordening”, dus nog meer reglementering, terwijl alles er op wijst, dat de economische verstarring hoofdschuldige is aan de moeilijkheden, waar- onder wij gebukt gaan. Blijkbaar moet men hieruit begrijpen, dat het bedrijfsleven zelf vreemd staat tegenover de nieuwe vraagstukken die zich voordoen en onbekwaam is, om zich uit eigen kracht aan den nieuwen toestand aan te passen en boven de heerschende verwikkelingen uit te komen. In plaats van uit te gaan van den eisch van winstgevendheid als grondslag voor den economischen wederopbouw, hetgeen toch de voorwaarde bij uitnemendheid voor een innerlijk krachtig bedrijfsleven is, zoekt men het in den organisatorischen vorm, die dan bovendien als een vreemd element door den staat aan de ondernemingen zou worden opgelegd. Naar men hoopt zal de winstgevendheid daarna volgen.

Een uiting van dit streven is het ontwerp van wet op de verbindende kracht van ondernemersovereenkomsten, dat bij onze volksvertegenwoordiging aanhangig is. De ver gaande strekking blijkt nauwelijks uit den feitelijken inhoud, want het ontwerp bepaalt niet anders, dan dat de Minister van Economische Zaken de bevoegdheid heeft, bepaalde regelingen, die tusschen ondernemers zijn getroffen, verbindend of onverbindend te verklaren. Een maatstaf voor het gebruik van deze bevoegdheid wordt niet gegeven. Voorts verdient het de aandacht, dat dit geen crisismaatregel, doch een maatregel van blijvenden aard is.

Dit ontwerp bevat derhalve een soortgelijk beginsel als bij het scheppen van de Bedrijfsradenwet leiding heeft gegeven. De regeling, die op grond van deze wet voor het drukkersbedrijf werd voorzien, bevestigde de geslotenheid van dit bedrijf. Nieuw daarentegen en van nog verder strekking was het tot stand komen in het begin van het afgelopen jaar van de eerste Nederlandsche „corporatie”, de Centrale Vereeniging voor de belangen van de huiden-, leder-, schoenen- en aanverwante branches. Reeds spoedig bleek echter, dat dit instituut de leden te zeer bond, zoodat deze zich aan de strenge werking onttrokken. Daarop werden de bindende besluiten van de centrale weder buiten werking gesteld en spraken de vertegenwoordigers van de meeste groepen zich voor decentralisatie uit.

Het gevaar van al deze ordening met publiekrechtelijke

bevoegdheid en van het overheidsingrijpen in bedrijfsregelingen wordt nog veel te weinig ingezien. Behalve de verstarring, die hierdoor kan ontstaan, dreigt als gevolg ervan de eindverbruiker in moeilijkheden te geraken, omdat die tenslotte alles moet betalen, waartegen dan de overheid weer door een toezicht op de prijzen zal moeten waken.

Reeds eerder heb ik gewaarschuwd tegen een door het centrale gezag geregeld stelsel van voortbrenging en verdeling. De ontvrichting van de wereldhuishouding met haar noodlottige uitwerking op ons volksbestaan vormt een scherpe aanklacht tegen het ingrijpen van de staatsmacht in de vrije functioneering van het productieproces, waardoor de werking van de wet van vraag en aanbod wordt verhinderd. Men stelle in de plaats daarvan weder voorop een zoo ruim mogelijke ontplooiing van de particuliere werkzaamheid en den particulieren schepingsdrang. Daarentegen betekent de bedrijfsordening in den vorm, waarin talrijken haar thans ingang trachten te doen vinden, het omgekeerde. Het is een uiting van het inzicht, dat eigen belangen meent te dienen door de binnenlandsche markt onder het inheemsche bedrijfsleven te verdeelen en dit immuun te maken tegen den stalen invloed der internationale marktfactoren.

Handelspolitiek.

Ons handelspolitiek arsenaal is geleidelijk welvoorzien geworden. Ik noem als zijn belangrijkste materiaal de Tariefwet, welks rechten in het afgelopen jaar wederom werden verhoogd en waaraan de Tarief-noodwet van 17 Mei 1934 werd toegevoegd. Bij laatstgenoemde wet verkreeg de Regeering de bevoegdheid om een aanhangig wetsvoorstel tot instelling, afschaffing, verhooging of verlaging van invoerrechten toe te passen, als ware dit voorstel reeds tot wet verheven. Tevens is de Regeering daarbij bevoegd verklaard om aanvullende en zoo noodig van het wetsvoorstel afwijkende voorschriften voorloopig in werking te stellen. Tenslotte kan de Regeering, onder het voorbehoud van latere bekrachtiging door de Staten-Generaal, met het oog op het Nederlandsche bedrijfsbelang een nieuw invoerrecht heffen of een bestaand invoerrecht afschaffen, verhoogden of verlagen.

Het nieuwe tarief van invoerrechten is grootendeels het werk van de commissie, die opdracht had een technische herziening van dit tarief te ondernemen. Het resultaat is nochtans weinig anders dan een gewone tariefsverhoging, met de daaraan verbonden nadeelen. Een bijkomstig nadeel in dit geval is echter, dat tal van halfabrikaten en bedrijfsmiddelen, die vrij waren of laag belast, door een recht of verhoogd recht werden getroffen. Aldus wordt het voor vele ondernemingen weder moeilijker om haar kosten bij het gedaalde prijzenpeil aan te passen.

Vervolgens vermeld ik de Crisisinvoerwet, de Crisisuitvoerwet, de Wet voor Internationaal Betalingsverkeer en de Wet tot regeling van het verrichten van arbeid door vreemdelingen. Ook de Landbouwcrisiswet is een belangrijk instrument geworden in onze economische betrekkingen met het buitenland. Door middel van haar tracht men bij voorbeeld uitvoer van Nederlandsche voortbrengselen te verkrijgen naar landen, uit welke wij granen betrekken. Bij haar berust eveneens een deel van de uitvoering der Crisisinvoerwet. De Retorsiewet heeft nog geen toepassing gevonden, maar oefent naar men zegt bij voorbaat een preventieven invloed uit.

Een zekere eenzijdigheid in de beoordeeling van de uitkomsten der huidige handelspolitiek komt naar voren in de berichtgeving der Regeering over de uitvoering van de Crisisinvoerwet. De voordeelen, die de begunstigde ondernemingen verkregen, worden duidelijk uiteengezet. Maar in het algemeen wordt gezweven over de gevolgen voor de overige landgenooten. Niet de afzonderlijke bedrijven, doch onze volkshuishouding als geheel behoort maatstaf van beoordeeling te zijn.

Wat de Crisisuitvoerwet betreft kan het zijn, dat wij aan den vooravond staan van een nog ongekende en zeker niet voorziene toepassing. Ik doel hier op art. 16 van het Nederlandsch-Duitsche clearingverdrag van 5 December jl., dat de aankondiging van een regeling van het geheele goederenverkeer tusschen partijen bevat. Dus een stap verder naar staatsverheersching van het bedrijfsleven, ditmaal evenwel zoowel door de overheid als door de belanghebbenden met tegenzin ondernomen.

Door de op verschillend gebied getroffen maatregelen worden wij bedenkelijk in den stroom van de handelspolitieke activiteit meegevoerd. Is onze economische veerkracht door deze handelspolitieke bewapening, waarop de protectionisten jaren lang aandrongen, inderdaad ver-

sterkt? Zijn wij er met name tegenover het buitenland als onderhandelaren meer paraat door geworden? Volgens de Regeering heeft het afgelopen jaar geleerd, dat, met welke handelspolitieke middelen ook wordt gewerkt, een enigszins belangrijke vergroting van den uitvoer, die tot werkverruiming zou kunnen leiden, in afzienbaren tijd niet te verwachten is. Ook op ander gebied zie ik weinig aanleiding tot tevredenheid. De eerste belangrijke toetsing van de waarde der gewijzigde Crisisinvoerwet als onderhandelingsmiddel had plaats in onze handelspolitieke besprekingen met Engeland; de uitslag was negatief.

Thans geeft ook de Regeering toe, dat contingentteering schadelijke verstarring vervekt. De mogelijkheid wordt dan ook voorzien, dat in sommige gevallen de contingenten door hogere invoerrechten worden vervangen. Dat beteekent, dat men een tijdelijke beperking van den invoer naar de hoeveelheid vervangt door een blijvende prijsverhoging voor de ingevoerde goederen. Inderdaad moet de contingentteering verdwijnen, doch dit mag niet worden gekocht met een even krachtige of nog effectiever werkende belemmering van den invoer van anderen aard.

Het toespitsen van de aandacht op de binnenlandsche markt leidt tot een onjuiste waardeering van den ruil van goederen en diensten met het buitenland en een verkeerd kijk op de buitenlandsche marktfactoren als thermometer voor de binnenlandsche voortbrenging. Invoer gaat men tegen wegens zijn vermeend schadelijken aard voor de volkshuishouding. Den uitvoer, dien men begeert, ziet men niet meer als de betaling van dien invoer. En aangezien tenslotte slechts betaling in goederen mogelijk is, zoodat men op den duur slechts kan uitvoeren, wanneer men goederen uit het buitenland betreft, is men bezig ons noodzakelijk afzetgebied nog verder te verkleinen dan de nood der tijden reeds doet. Onze Regeering is weliswaar van oordeel, dat het afsnijden van invoer niet behoort te leiden tot een achteruitgang van den uitvoer, omdat de invoer thans in sommige gevallen komt uit landen, die Nederland slechts zeer geringe uitvoermogelijkheden bieden. Doch dit betoog houdt geen rekening met het driehoeksverkeer. Het is een vermeldenswaard en tevens hoopvol verschijnsel, dat men in verschillende landen weder naar vormen voor het instellen van dit verkeer zoekt. Dit schijnt er op te wijzen, dat de strenge wederkeerigheid bij den goederenruil over haar hoogtepunt heen is.

REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR ROTTERDAM.

Aan de Nieuwjaarsrede van den heer W. A. Engelbrecht, Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, ontleenen wij het volgende:

De wereldhandel van de 73 voornaamste landen tezamen (in- en uitvoeren volgens maandstaten opgemaakt) verminderde, wat de waarde betrof, in 1934 met ongeveer 4 pCt. ten opzichte van 1933 voor de eerste drie kwartalen der beide jaren, waardoor de achteruitgang sedert 1929 thans ongeveer 67 pCt. bedraagt (gegevens ontleend aan het Bulletin Mensuel de Statistique van den Volkenbond).

Handelsbeweging van eenige landen over de eerste negen maanden der betreffende jaren.

Van enkele landen afzonderlijk geeft de volgende staat de veranderingen hunner, buitenlandse handelsbeweging aan in een vergelijkend overzicht in percentages uitgedrukt, samengesteld uit gegevens van het Bulletin Mensuel de Statistique:

	Eerste 9 maanden	Invoer	Uitvoer
België en Luxemburg	1934 t.o.v. 1933	— 7.5	— 2.4
	1933 „ 1932	— 6.6	— 6.0
Denemarken.....	1934 „ 1933	— 5.4	— 11.2
	1933 „ 1932	— 14.8	— 16.8
Duitschland.....	1934 „ 1933	+ 6.0	— 15.5
	1933 „ 1932	— 9.3	— 14.9
Frankrijk.....	1934 „ 1933	— 18.3	— 3.0
	1933 „ 1932	— 2.9	— 7.8
Gr.-Britannië en Noord-Ierland....	1934 „ 1933	— 0.0	— 2.6
	1933 „ 1932	— 11.6	— 7.3
Italië.....	1934 „ 1933	+ 0.8	— 15.9
	1933 „ 1932	— 11.4	— 9.5
Noorwegen.....	1934 „ 1933	— 1.1	— 7.2
	1933 „ 1932	— 10.6	— 9.9

	Eerste 9 maanden	Invoer	Uitvoer
Zweden.....	1934 „ 1933	+ 7.3	+ 9.4
	1933 „ 1932	— 13.2	+ 7.2
Zwitserland.....	1934 „ 1933	— 10.3	— 2.1
	1933 „ 1932	— 10.3	+ 3.2
Vereenigde Staten..	1934 „ 1933	— 15.9	— 10.0
	1933 „ 1932	— 16.1	— 21.5
Canada.....	1934 „ 1933	+ 8.6	+ 3.4
	1933 „ 1932	— 30.2	— 13.0
Japan.....	1934 „ 1933	— 10.0	+ 1.1
	1933 „ 1932	+ 3.0	+ 2.5
Britsch-Indië.....	1934 „ 1933	— 3.2	— 5.3
	1933 „ 1932	— 21.6	+ 1.6
Unie van Zuid-Afrika	1934 „ 1933	+ 24.8	— 18.4
	1933 „ 1932	+ 1.2	— 2.6

Toestand in Nederland.

De werkloosheid in Nederland nam in 1934 toe. Vergelijken bij de overeenkomstige maanden van 1933 toonden de maanden Januari tot en met April eenige verbetering, daarentegen was de toestand gedurende de daarop volgende maanden van het jaar ongunstiger.

Voor het jaar 1934 is ook achteruitgang van het reëel volksinkomen waarschijnlijk.

Voor zoover de beschikbare gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek dit toelaten, wordt de indruk gevestigd, dat, nadat het reëel volksinkomen van Nederland in de jaren 1930 tot en met 1932 een sterke daling heeft laten zien (ruim 14 pCt.), het inkomen van 1933, ten opzichte van 1932 aanmerkelijk minder gedaald is. Het verbruik van een groot aantal consumptie-goederen is in 1933 zelfs ongeveer met 3 pCt. gestegen. Dit verbruik was echter voor zoover het in 1934 bekend was, in vergelijking met 1933 minder.

De handelspolitieke betrekkingen met andere landen geven geen perspectieven voor spoedig te verwachten opleving van welvaart. Zelfs zullen nog opofferingen over de geheele lijn onvermijdelijk zijn om den weg, die tot verbetering leidt, te volgen.

Om onze allernoodzakelijkste invoeren te kunnen blijven betrekken, zal onze nijverheid zich op velerlei fabrikaten moeten toelagen, die afzet kunnen vinden in landen, die aan ons leveren en die ook in hun belang bereid zijn, deze af te nemen, indien wij in prijs en kwaliteit kunnen mededingen. In de eerste plaats moeten daartoe onze productie-kosten op een lager peil gebracht worden, voornamelijk die, welke verband houden met de kosten van eerste levensbehoefte (woninghuur, levensmiddelen, kleding).

Indien wij ons heden een verlaagd levenspeil getroosten, dan beteekent dit morgen meer bestaanzekerheid. Dit geldt voor iedereen zonder uitzondering.

Steuumaatregelen kunnen niet blijvend zijn. Vooral voor bedrijven op agrarisch gebied zij de steun erop gericht, dat zij op den duur ook onbeschermd zich zullen moeten kunnen handhaven. Verplaatsing van koopkracht tengevolge van steunmaatregelen beteekent op zichzelf verplaatsing, doch geen vermindering van werkloosheid.

Een bevredigende oplossing van agrarische vraagstukken zal op internationale regeling moeten berusten. Belangstelling hiervoor bleek in October op de XIde Algemeene Vergadering van het Internationaal Landbouw Instituut te Rome. Afgevaardigden der regeeringen van Italië, de Vereenigde Staten, Groot-Britannië, Frankrijk, Duitschland en Polen gaven blijk met de hoofdlijnen eener georganiseerde wereld-economie van den landbouw in te stemmen, zooals deze door den vertegenwoordiger der Vereenigde Staten naar voren werden gebracht.

Voor den distributiehandel in ons land was over het algemeen 1934 een moeilijker jaar dan 1933. De omzet van verbruiksartikelen had, zooals ik reeds opmerkte, geringeren omvang. Een zoo efficiënt mogelijk beheer blijft voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand ten sterkste aanbevolen. De publicaties van het Economisch Instituut voor den Middenstand wijzen in dit opzicht aan belanghebbenden den weg; als zoodanig kunnen worden genoemd de bedrijfsstatistieken voor wasserijen en kruideniersbedrijven, waarbij weldra ook bedrijfsstatistieken voor manufactuurbedrijven en vleeschhouwerijen zullen komen. In het bijzonder hebben de wasserijen reeds ruimschoots van deze vergelijkende kostenstudies geprofiteerd.

Voor de Nederlandsche zeescheepvaart bracht 1934 geen of weinig verbetering. De inhoud der opgelegde Nederlandsche schepen bedroeg in November 1933 21 pCt., in November 1934 16 pCt. van de totale Nederlandsche tonnage.

Alleen door rationalisatie kan het reederijbedrijf op gezonde economische basis teruggebracht worden. Een Internationale Scheepvaart Conferentie zal weldra te Londen gehouden worden, waarop o.a. dit vraagstuk in behandeling zal worden genomen.

Voor het verleenen van subsidies aan Engelsche reederijen, die het algemeen vrachtvaartbedrijf uitoefenen, is thans in het Engelsche Parlement een wetsontwerp ingediend, terwijl een fonds in uitzicht wordt gesteld tot bevordering van het vervangen van oude door nieuw te bouwen schepen. Het bedrag, dat voor subsidies aan de algemeene vrachtvaart zal worden uitgetrokken, bedraagt £ 2.000.000,— voorloopig voor één jaar, een offer, dat Engeland zich dan zal getroosten voor behoud en sancering der koopvaardij naast de offers tengevolge van steunmaatregelen, genomen in het belang van andere, o.a. agrarische bedrijven. De directe en indirecte steun, dien Engeland op grond van de agricultural marketing act aan producten als hop, aardappelen, melk en aan de teelt van varkens verstrekt, bedraagt jaarlijks ongeveer £ 45.000.000.— voor in die bedrijven 1.150.000 werkzame menschen.

Het is ernstig te hopen, dat de Internationale Scheepvaart Conferentie gunstige resultaten afwerpe in dien zin, dat, zij het ook onder leiding der regeeringen, maatregelen voor geleidelijke rationalisatie en afschaffing van subsidies genomen worden, en dat dezelfde regeeringen in verdere samenwerking ook zullen voortgaan tot geleidelijke opheffing van alle internationale handelsbelemmeringen.

De Nederlandsche luchtvaart ontwikkelde zich gestadig verder, met onwrikbare zekerheid een groote toekomst tegemoet gaande.

Zwaar gevoelde geheel het land zich getroffen door het noodlottig ongeval, dat de Uiver met bemanning en passagiers overkwam.

Aan den ondernemingsgeest van de mannen, die den naam onzer luchtvaart hooghielden bij de internationale vlucht London—Melbourne, en aan dien van hen, die met niet minder verdienste een paar weken geleden den luchtweg vonden ter verbinding van Nederland met Nederlandsch-West-Indië, deelen van denzelfden staat, zij hulde gebracht.

VERPLICHTE KINDERTOESLAGEN IN NEDERLAND.

Het is onlangs gebleken, dat de regeering bereid is om ten deele tegemoet te komen aan de wenschen van de voorstanders van gezinsloon. Men heeft reeds in de dagbladen kunnen lezen, dat een voor-ontwerp van een wettelijke regeling inzake verplichten kindertoeslag door de regeering bij den Hoogen Raad van Arbeid aanhangig is gemaakt. En hoewel dus nog verscheidene stadia doorloopen zullen moeten worden, alvorens de wet inzake verplichten bedrijfskindertoeslag het Staatsblad zal hebben bereikt, is het initiatief der regeering belangrijk genoeg om haar geesteskind eens wat nader te beschouwen.

Allereerst dan een beknopt overzicht van den inhoud van het voor-ontwerp van wet inzake verplichten bedrijfskindertoeslag.

Het voor-ontwerp beoogt den Minister van Sociale Zaken de bevoegdheid te geven om, wanneer in het geheele land of in een gedeelte des lands voor een naar zijn oordeel voldoende groot deel van een bedrijf een kindertoeslagregeling¹⁾ geldt, verplichten kindertoeslag in te voeren door te bepalen, dat de niet bij de kindertoeslagregeling betrokken werkgevers in dat bedrijf in het geheele land of in dat gedeelte des lands, door tusschenkomst van het kindertoeslagfonds²⁾, aan hun daarvoor in aanmerking komende arbeiders, die kinderen te hunnen laste hebben, boven

¹⁾ Hieronder is te verstaan: een in een bedrijf vrijwillig getroffen regeling, volgens welke de daarbij betrokken werkgevers gehouden zijn om, door deelneming in een kindertoeslagfonds aan alle of bepaalde groepen van hunne arbeiders, die kinderen te hunnen laste hebben, boven hun loon een geldelijke uitkeering, verband houdende met het aantal dier kinderen, te waarborgen.

²⁾ Dit is een aan een kindertoeslagregeling verbonden fonds, strekkende tot het doen van de bovenbedoelde geldelijke uitkeeringen.

hun loon een geldelijke uitkeering, verband houdende met het aantal dier kinderen, moeten waarborgen.

De bevoegdheid aan den Minister van Sociale Zaken gegeven is dus wel een zeer uitgebreide. Zij wordt alleen beperkt door twee bepalingen van het voor-ontwerp. De eerste schrijft voor, dat invoering van verplichten kindertoeslag alleen kan geschieden op verzoek van den bedrijfsraad of, bij het ontbreken daarvan, op verzoek van een of meer vakverenigingen van werkgevers of werknemers, waarvan leden bij de kindertoeslagregeling in het bedrijf betrokken zijn en dat de overige vakverenigingen in de gelegenheid moeten zijn gesteld hun bezwaren kenbaar te maken. De tweede schrijft voor, dat tot invoering van verplichten kindertoeslag in geen geval wordt overgegaan, wanneer ten minste $\frac{1}{4}$ deel der bij de kindertoeslagregeling betrokken werkgevers, mits bij hen ten minste $\frac{1}{4}$ deel der arbeiders, in dienst van bij die regeling betrokken werkgevers, werkzaam is — dezelfde verhouding geldt t.a.v. vakverenigingen van werkgevers — of wanneer een of meer vakverenigingen van arbeiders, waarbij ten minste $\frac{1}{4}$ deel der arbeiders, in dienst van de bij de kindertoeslagregeling betrokken werkgevers, is aangesloten.

Is de verplichte kindertoeslag ingevoerd, dan moeten de „verplichte” betrokken werkgevers voor hun arbeiders de vastgestelde premien storten in het kindertoeslagfonds en moeten uit dat fonds de verschuldigde kindertoeslagen worden uitbetaald.

De structuur van de regeling inzake verplichten kindertoeslag is dus met enkele woorden aldus te omschrijven: Wanneer een groote groep werkgevers in een bedrijf hun personeel kindertoeslagen geven, dan kunnen de overige werkgevers in dat bedrijf daartoe ook verplicht worden.

Ligt hierin niet dezelfde gedachte, doch in beperkten omvang, die gelegen is in de algemeene verbindendverklaring der collectieve arbeidsovereenkomst? Hier gaat het slechts om een der arbeidsvoorwaarden, terwijl het bij de collectieve arbeidsovereenkomst om het geheele complex der arbeidsvoorwaarden gaat, maar het wil mij voorkomen, dat er meer van een verschil van quantitatieven, dan van een verschil van kwalitatieven aard gesproken kan worden. Alle bezwaren te richten tegen deze algemeene verbindendverklaring, bezwaren te bekend om ze hier nog eens te herhalen, kunnen dus ook tegen dit voor-ontwerp aangevoerd worden.

Er bestaat een bepaalde regeling en een aantal tot dusverre niet toegetreden werkgevers wordt verplicht tot die regeling toe te treden. Veel te vertellen zullen zij niet hebben, want de premien en kindertoeslagen worden door den Minister in overleg met de bestuurders van het kindertoeslagfonds — van het fonds, dat reeds bestaat! — vastgesteld, waarbij zoo veel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij hetgeen ingevolge de kindertoeslagregeling geldt. Waant men zich niet bijna in Italië, waar alle werkgevers verplicht zijn aan de voor hun bedrijf ingestelde werkgevers-vakverenigingen te contribueeren, doch waar hun rechten, zoo zij niet wenschen toe te treden of niet erkend worden, nihil zijn?

De hier geopperde bezwaren zijn van algemeenen aard; zij kunnen worden gedeeld door principieele voorstanders van een loon naar bekwaamheid, zij kunnen echter ook onderschreven worden door principieele voorstanders van het systeem van loon naar behoefte.

Een ander bezwaar, dat evenmin het beginsel van den kindertoeslag raakt, is, dat het nu toch geen tijd is om nieuwe lasten te leggen op een deel van het bedrijfsleven. In dezen tijd, waarin het woord „aanpassing” bijkans een mode-woord is geworden, is toch een eerste voorwaarde voor de aanpassing, dat men deze lasten verlaagt. Met deze kostenverhoging bereikt men of dat eenige grens-ondernemingen de poorten moeten sluiten of dat de kosten van deze regeling — in strijd met de bedoelingen van het voor-

ontwerp — zij het niet direct, maar zeker indirect op de arbeiders afgewenteld worden. Dat alles kon toch niet de bedoeling zijn, welke bij den sociaal warm voelenden Minister van Sociale Zaken voorzat, toen hij dit voor-ontwerp liet samenstellen.

De mogelijkheid bestaat, dat ook in de details nog bezwaren schuilen. Zoo wordt in het voor-ontwerp alleen bepaald, dat de werkgevers voor hunne arbeiders premieën storten, terwijl ook bepaald kan worden, dat voor bepaalde groepen geen premie gestort zal behoeven te worden. Het is te hopen, dat men deze bepalingen niet aldus zal uitwerken, dat bijv. door te bepalen, dat alleen premieën betaald moet worden voor arbeiders, die van de kindertoelagen kunnen genieten, men het juist niet gewenschte verschijnsel van de uitstooting van huisvaders met groote gezinnen zal in het leven roepen.

De bepalingen van het voor-ontwerp bieden geen waarborgen, dat niet zal kunnen geschieden, wat zich in België voordeed.¹⁾ In dat land was oorspronkelijk bepaald, dat voor leveranties aan den Staat enz. alleen in aanmerking konden komen de werkgevers, die hun personeel door middel van een z.g. compensatiekas kindertoelagen toekenden; in deze kas moest voor alle werknemers premie betaald worden. Wat deden de betreffende werkgevers toen? Zij bepaalden, dat de individueele werkgever aan het einde van het jaar van de kas terugbetaald kreeg het verschil tusschen de betaalde premieën en de aan zijn arbeiders toegekende toelagen; al spoedig zorgden de werkgevers toen wel, dat zij geen arbeiders in dienst namen of hielden, die voor kindertoelagen in aanmerking konden komen. Het zal zaak zijn in den algemeenen maatregel van bestuur tot uitvoering der wet, benevens in de beschikking, waarbij verplichte kindertoeslag wordt ingevoerd, bepalingen op te nemen, welke mogelijkheden als de hierboven omschrevene, uitsluiten.

Hoewel naar mijn meening het verschil in opvatting ten aanzien van het toekennen van kindertoelagen meer een ethisch karakter draagt dan een economisch — dit wordt o.a. hierdoor bewezen, dat dit verschil zich voordoet tusschen leden van dezelfde maatschappelijke klasse en geen object van strijd is tusschen de klasse der „bezitters” en die der „bezitsloozen” — meen ik, dat ten opzichte van het onderhavige wetsontwerp de bezwaren van economischen aard van een zoodanige diepte en omvang zijn, dat aanvaarding geen aanbeveling verdient. Wanneer men van meening is, dat het om ethische redenen aanbeveling verdient de groote gezinnen tegemoet te komen, laat men dan komen met een wetsontwerp van grooter omvang, dat beoogt aan alle huisvaders met groote gezinnen kindertoelagen te geven. Wanneer de overheid meent, dat kindertoelagen behooren te worden gegeven, dan dient de overheid de gelden daarvoor beschikbaar te stellen. Het vormen van groote gezinnen wordt toch immers meer beschouwd als een algemeen staatsbelang, dan als een bijzonder werkgeversbelang.

In het bovenstaande werden enkele bezwaren tegen het voor-ontwerp ontwikkeld, de lezer meene niet, dat er nog niet andere bezwaren te formuleeren zouden zijn. Ik hoop, dat mij in een later stadium hiertoe nog eens de gelegenheid wordt gegeven.

F. BREEDVELT.

¹⁾ Men zie over de wettelijk verplichte gezinsvergoedingen in België mijn artikel in Economisch-Statistische Berichten van 4 Februari 1931. Dit artikel werd overgenomen in het orgaan van een vereeniging van werkgevers, die zeer sympathiek staat tegenover het kinderbijslagen-stelsel n.l. de Mededeelingen voor de leden der vereeniging van Tilburgsche Fabrikanten van Wollen Stoffen (1931, No. III).

DE RUBBERPOSITIE.

Bij den aanvang van 1935 is het van belang eens, nadat de restrictie zeven maanden heeft gewerkt, na te gaan of en in hoeverre de positie is verbeterd. Daartoe zullen wij de algemeene positie van het artikel nagaan en daaraan een korte beschouwing van de ondernemings- en bevolkingsrubber in ons Indië verbinden.

Allereerst dan de algemeene toestand. De productie, resp. uitvoer gedurende de eerste vijf maanden van 1934 bedroeg in long tons:

voor de aan de restrictie deelnemende gebieden	433.031 tons
voor de andere productiegebieden (waartoe wij ook Siam rekenen)	18.797 „

Totale productie, resp. uitvoer	451.828 tons
Het verbruik in deze periode beliep	428.503 „

zoodat de voorraden toenamen met	23.325 tons
----------------------------------	-------------

Op 1 Juni van dat jaar trad de restrictie-regeling in werking; van dit tijdstip tot het einde van het jaar zullen de aangesloten gebieden, naar raming, uitvoeren	463.000 tons
en de andere productiegebieden ongeveer	31.000 „

zoodat de totale uitvoeren zullen bedragen circa	494.000 tons
Wij taxeerden het verbruik gedurende deze periode op	500.000 „

zoodat dan de voorraden zouden zijn afgenomen met	6.000 tons
---	------------

Daartegenover evenwel staat, dat de aan de restrictie deelnemende gebieden in het eerste kwartaal van 1935 op rekening van 1934 nog mogen uitvoeren een carry-over van bijna 36.000 tons, zijnde het verschil tusschen het volgens de restrictie-regeling toegestane kwantum ad rond 498.900 tons en den geraamden uitvoer ad 463.000 tons.

Afgezien van deze hoeveelheid, sluit dus het jaar 1934, waarin de beperking geleidelijk tot 30 pCt. in December werd opgevoerd, met een toeneming van den zichtbaren voorraad met 17.000 tons, waarbij echter niet uit het oog mag worden verloren, dat in Mei groote voorraden uit de restrictiegebieden werden afgevoerd, welke dus ten deele van den onzichtbaren naar den zichtbaren voorraad overgingen; daarnaast echter staat, dat aangenomen mag worden, dat van den zichtbaren naar den onzichtbaren voorraad ook een overgang heeft plaats gehad door grootere voorraadvorming bij de fabrikanten; een duidelijke aanwijzing in dit verband vormen de toegenomen bandenvoorraden en de verbruikscijfers in de eerste vier maanden van 1934.

Bij deze ramingen moet voorts in het oog worden gehouden, dat die voor het verbruik met 928.500 tons hooger is dan de tot nu toe gepubliceerde.

Als conclusie volgt uit deze cijfers, dat de wereldvoorraad in 1934 met rond 17.000 tons tot circa 707.000 tons zal zijn toegenomen, terwijl een capaciteit van rond 34.000 tons van 1934 naar 1935 wordt overgeheveld.

Verbinden wij hieraan even de cijfers voor het eerste kwartaal 1935, dan krijgen wij het volgende beeld:

De aan de restrictie deelnemende gebieden mogen volgens hun quota bij een restrictie van 25 pCt. gedurende het eerste kwartaal uitvoeren	201.195 tons
en op rekening van 1934 ¹⁾	36.000 „
uitvoer van Fr. Indo-China, Siam en de andere productie-gebieden	12.805 „

Totale uitvoer in het eerste kwartaal 1935	250.000 tons
--	--------------

¹⁾ Deze carry-over moeten wij opnemen, omdat de uitvoer in deze periode kan plaats hebben en dus geen „ijzeren stock”, die steeds overloopt, is.

Nemen wij voor deze periode het verbruik aan overeenkomstig dat in dezelfde periode van 1934 — de toen plaats gevonden grootere voorraadvorming dus als toeneming beschouwende — derhalve op ruim 257.000 tons, dan zou een kleine afneming van de wereldvoorraden tot rond 700.000 tons resulteren per ult. Maart 1935.

Productie.

Bezien wij de factoren welke aan dit resultaat hebben medegewerkt, dan vraagt allereerst de voortbrenging de aandacht. De hierboven gegeven cijfers toonen aan, dat op den thans ingeslagen weg een der doeleinden van de regeling — het aanzienlijk verminderen van de wereldvoorraden — niet zal worden bereikt; daartoe zal een meer ingrijpende beperking noodzakelijk zijn. De Engelschen hebben dan ook voor het eerste kwartaal van 1935 een percentage van 30 à 35 — welk laatste cijfer wij reeds in ons artikel in dit weekblad van 2 Mei jl. noemden — voorgesteld, doch de Nederlandsche Regeering voorzag dan, volgens dagbladberichten, te groote moeilijkheden met de bevolkingsrubber. Zoodoende werd het percentage voor deze periode op 25 gefixeerd. Zeer vermoedelijk is dit argument bij haar beslissing zeker van groote beteekenis geweest en wel niet alleen, omdat zij dan via het uitvoerrecht reeds op zichzelf groter druk zou hebben moeten uitoefenen, hetgeen zou hebben beteekend, dat tengevolge van een verhooging van het uitvoerrecht de Inlandsche rubberboer wederom minder voor zijn product zou hebben ontvangen, doch bovendien zou een zwaardere beperking vermoedelijk tot prijsstijging hebben geleid, hetgeen nog een extra-verzwaring van het recht tengevolge zou moeten hebben gehad.

Doch dan volgt hieruit tevens, dat dit bezwaar, tot dat voor de bevolkingsrubber over de geheele linie een ander systeem van restrictie zal zijn ingevoerd, zal blijven gelden en dat de kans dus buitengewoon gering zal zijn, dat onze Regeering zal toestemmen in een aanzienlijke verhooging van het percentage in de toekomst; alleen in die tijden, waarin de bevolking sterk geoccupeerd zal zijn met andere bezigheden (den oogsttijd en de periode van het in orde maken der ladangs), als er dus een natuurlijke beperkingstendens is, kan wellicht een grotere restrictie tijdelijk worden ingevoerd.

Hiermede hebben wij dus aan de zijde van de productie een zekere grens voor de vermindering gevonden, tenzij de verhouding tusschen ondernemings- en bevolkingsrubber in de standaardproductie van Nederlandsch-Indië zou worden gewijzigd, hetgeen dan dus ten nadeele van de eerste zou moeten geschieden; hierop evenwel is voorloopig geen kans.

Consumptie en prijsbeweging.

Van de consumptie moet dus, wij hebben dat reeds herhaaldelijk betoogd, de verbetering komen. De ontwikkeling van deze is in de laatste jaren buitengewoon bevredigend geweest, getuige de volgende cijfers:

Hoogste cijfer tot 1932:	
1929 met	779.828 ton
1932 rond	654.700 „
1933 „	806.400 „
1934 „	928.500 „ (raming)

Ook al houden wij rekening met het feit, dat hierin een mutatie in den voorraad is begrepen, dan blijft deze ontwikkeling zeker boven verwachting; wij mogen evenwel niet vergeten, dat in de laatste twee cijfers tevens is opgenomen een grootendeels inhalen van den achterstand uit vroegere jaren, zooals zulks ook voor de automobielpductie gedeeltelijk het geval is.

Hoewel krachtig naar nieuwe verbruiksmogelijkheden wordt gezocht, een streven, dat ook tot nieuwe toepassingen leidt, is het toch onwaarschijnlijk dat deze snelle ontwikkeling zich, nadat de achterstand zal zijn ingehaald, zal voortzetten; veeleer mogen wij dan een geleidelijke toeneming verwachten.

De toenemende toepassing van en het voortdurende zoeken naar vervangingsmiddelen — regeneraat, synthetische rubber — zijn factoren, welke, daar zij in drie groote verbruikscentra (Ver. Staten, Duitschland en Rusland) plaats hebben, zeker niet als onbetekenend mogen worden beschouwd.

Daarbij komt, dat, moge men voor de volgende jaren optimistische verwachtingen koesteren ten aanzien van het verbruik van Engeland, Rusland en Japan, toch nooit uit het oog mag worden verloren, dat de wereldverhoudingen steeds meer gaan wijzen op een bestendiging van de moeilijkheden, welke het internationaal ruilverkeer in den weg worden gelegd, en dat dit op de ontwikkeling dus remmend zal werken.

Kan dus ten opzichte van de consumptie een zeker optimisme alleszins gerechtvaardigd worden geacht, het komt ons toch voor, dat dit niet overdreven moet worden, tenzij mogelijkheden worden gevonden, welke geheel nieuwe aspecten zouden bieden.

Daarbij dient ook het prijsverloop te worden beschouwd; dit is voor producenten onbevredigend geweest. Wel is tegenover 1932 geleidelijk een stijging ingetreden, totdat in September 1934 het maximum met ongeveer 25 cts. werd bereikt, doch sedert dien beweegt de prijs zich weer in dalende richting en bedraagt thans nauwelijks 20 cts. fob. Voor het overgrote deel der producenten beteekent dit nog een verliesgevende of onvoldoend rendeende productie; het is een prijsniveau, dat beneden den „redelijken prijs”, welken de Indische Regeering in gedachten had (ruim 20 cts. fob), ligt. Doch ook die „redelijke prijs” — de enquête van de financieele pers heeft dit wel getoond — kan niet tot algemeen winstgevende productie leiden; de prijs zou tot een veel hooger niveau moeten worden opgeschroefd, waarvan het gevolg zou zijn, dat de mogelijkheden voor de vervangingsmiddelen vergroot, de consumptie bovendien ongunstig beïnvloed zou worden, twee gevolgen, welke vóór alles dienen te worden vermeden. Bovendien zouden de outsiders, waartoe wij nu ook voorloopig nog Siam moeten rekenen, hun productie opvoeren, terwijl het streven naar zoeken van nieuwe productiegebieden door consumenten, dat zelfs thans, getuige de berichten met betrekking tot Panama, niet rust, zou worden aangemoedigd.

Een prijsstijging plaatst, zooals reeds gezegd, de Indische Regeering tegenover de bevolkingsrubber tenslotte voor zoodanige moeilijkheden, dat reeds daaruit een streven tot tegengaan van een sterke stijging voortvloeit, zoolang niet algemeen een beter beperkingssysteem voor deze groep producenten is gevonden en tenzij het niveau der kosten van levensonderhoud — doch dan dus ook voor de ondernemingen — den invloed ervan teniet doet.

Hoewel men in het algemeen optimistisch is ten opzichte van het toekomstig prijsverloop, meenen wij, dat sterke prijsstijging, zoolang de productie aan de consumptieve vraag kan voldoen, niet te verwachten en ook niet in het belang van producenten is. Een gematigd optimisme ten opzichte van de toekomstige prijsbeweging met alle hoop gevestigd op een voortgaan van de toeneming van het verbruik komt ons als de juiste houding voor.

De heele restrictie kan alleen dan tot een gezond worden van de verhoudingen leiden, indien in de toekomst de potentieele producties door het verbruik geabsorbeerd kunnen worden en dit beteekent, dat de consumptie in de toekomst *tenminste* de volgende cijfers moet kunnen bereiken:

1935	1.073.000 ton
1936	1.153.000 „
1937	1.202.000 „
1938	1.236.500 „

Tenminste, want deze cijfers geven de voor de beperkende gebieden aangenomen productiecapaciteit weer en hierbij is dus geen rekening gehouden met de productiecapaciteit der outsiders — die in 1934 ongeveer 50.000 ton uitvoerden en wier productie in de toekomst zal toenemen — en evenmin met het feit, dat de potentieele productie der aangesloten zeer vermoedelijk groter zal zijn dan de aangenomen cijfers. Van normale verhoudingen zijn wij dus nog ver verwijderd en deze capaciteit, alsmede de bij de

voortschrijdende technische ontwikkeling steeds grotere kans op een mogelijke toepassing van vervangingsmiddelen, zullen een druk op de prijzen blijven uitoefenen.

Ondernemingsrubber.

Wenschen wij kort samen te vatten wat de invloed voor de ondernemingsrubber in ons Indië is geweest, dan kunnen wij vaststellen, dat het prijsniveau heeft geleid tot versterking van de financieele positie van alle producenten. De aspecten zijn daardoor over het algemeen gunstiger in zoover, dat de positie om aan de moeilijkheden het hoofd te bieden verbeterd is. Daarnaast heeft de beperking tot stijging van den kostprijs geleid, hoewel zij over de afgelopen zeven maanden op nog geen 20 pCt. uitkomt. Hier en daar zal zelfs, dank zij de gunstigere omstandigheden gedurende de eerste vijf maanden van 1934 van winst sprake kunnen zijn, mede dank zij het feit, dat de loonen geen aanmerkelijke stijging te zien hebben gegeven, hoewel hierin voor de Java-ondernemingen gedurende de laatste maanden ook verandering begint te komen.

Voor 1935 kan een verdere stijging van den kostprijs worden verwacht; een internationaal beperkingscijfer van 25 toch brengt de individueele restrictie zeer vermoedelijk boven de 30 pCt. en aangezien het totaal der kosten, met uitzondering van de oogstkosten, vrij constant is, moeten de kosten per eenheid toenemen.

Ook voor 1935 heeft men principieel het systeem voor vaststelling der individueele standaardproducties der ondernemingen niet aangetast en dus ook de onbillijkheid van 1934 gehandhaafd. Hetgeen in het artikel over de theerrestrictie in dit weekblad van 20 December zoo terecht wordt opgemerkt over de vaststelling van ieders aandeel in de standaardproductie, geldt ook voor de rubber. Wel schijnt thans te zijn bepaald, dat alleen tapbare aanplantingen een toewijzing krijgen en schijnt in sommige accres-cijfers voor jonge aanplantingen wijziging te zijn gebracht, doch principieel wordt het ongemotiveerde feit gehandhaafd, dat de veroorzakers van de overproductie en zij, die den strijd niet hebben kunnen volhouden, thans met een aandeel in den uitvoer — van welk aandeel zij zelfs bovendien de licenties kunnen vreemden, indien hun eigen productie onvoldoende economisch is — worden beloond.

Voor de economisch sterke producenten heeft deze restrictie weinig voordeel gebracht; bij een dergelijke ontwikkeling der consumptie als die der laatste twee jaar mag zeker worden aangenomen, dat het prijsniveau zich geleidelijk in gunstigen zin zou hebben ontwikkeld, alleen reeds om te zorgen, dat een voldoende groot aanbod ter markt kwam.

Voor de rubber in ons Indië is de vestiging der Goodyear-fabriek daar een voordeel, omdat hierdoor de productie-mogelijkheid voor ruwe rubber met het verbruik dezer fabriek wordt vergroot.

Bevolkingsrubber.

Voor de bevolkingsplanters moet de heele restrictie, zooals wij reeds dadelijk hebben voorspeld, als een groote teleurstelling worden beschouwd.

De prijs, dien zij voor hun product ontvingen, werd steeds lager toen de marktprijs daalde zonder even sterke verlaging van het uitvoerrecht. Eerst onlangs is dit met 20 pCt., nl. 4 cts. per kg droog product, tot 16 cts. verlaagd, hetgeen natuurlijk in eerste instantie een cadeau is geweest aan de houders der groote voorraden, welke volgens berichten in de bevolkingsrubberdistricten worden aangehouden, d.w.z. vooral aan de handelaren.

Van de onjuistheid der regeling is men altijd overtuigd geweest en thans is of zal dan ook in Riouw, Tapanoeli, Sumatra's Oostkust, Atjeh en Onderhoorigheden en op Banka de individueele restrictie komen, welke, hoewel geen rekening houdende met de

beteekenis van den rubbertuin voor den producent, toch een verbetering brengt, omdat nu de producenten een betere prijs voor hun product krijgen en niet een groot deel aan hun gemeenschap moeten afstaan. Ook nu blijven nog punten ter regeling, doch om de werking dezer nieuwe regeling te beoordeelen is noodig, dat de uitvoeringsvoorschriften bestudeerd kunnen worden teneinde na te gaan in hoeverre b.v. rekening wordt gehouden met de ligging der tuinen ten opzichte van de afvoermogelijkheden, de grootte en de beteekenis der tuinen etc. Deze voorschriften zijn echter, voor zoover ons bekend, nog niet gepubliceerd.

Een winst is geboekt doordat de tegenwoordige omstandigheden ertoe hebben geleid, dat het natte product in de productiegebieden verder bewerkt wordt.

Volledigheidshalve memoreeren wij tenslotte, dat de voorschriften omtrent het houden van voorraden tegen het einde van het vorig jaar aanzienlijk zijn verscherpt geworden.

J. F. H.

DE TOESTAND IN DE STEENINDUSTRIE.

I.

Zoals in vele bedrijfstakken, is het thans ook in deze roerig en de vele berichten der laatste jaren over de steenindustrie, wettigen de meening, dat deze mede staat in het brandpunt der belangstelling. Daarvoor is te meer reden, omdat het hier een zeer uitgebreide en over het gansche land verspreide industrie geldt en tenslotte wel iedereen en alles met „steen" heeft te maken, een product, dat toch in den huizenbouw en in vrijwel alle utiliteitswerk en zelfs ook voor de verkeerswegen, een belangrijke rol speelt. De bladen hebben voorts het bericht gebracht van de benoeming van een Contact-commissaris voor de steenindustrie, wat erop wijst, dat men hier naar ordening wil streven en zelfs daarbij reeds vooruitloopt op het nog hangende Wetsontwerp op Ondernemersovereenkomsten.

Reeds in 1932 en ook in dit jaar zijn verschillende publicaties verschenen over de Steenindustrie, die echter meer uitsluitend den toestand voor den baksteen beschouwen, doch niet de geheele materie omvatten, mede ook voor andere materialen en uit meer algemeenen gezichtshoek gezien.

Beton laat nu eenmaal oplossingen en constructies toe, die in steen niet zijn te bereiken en het vervult daarmee een economische rol; dit laatste ook in vele gevallen, waar het steen vervangt in ook daarvoor mogelijke constructies. Voor ijzer, glas en wat dies meer zij geldt hetzelfde; allerlei andere materialen, ook een andere steensoort, kunnen in verschillende gevallen doelmatiger en meer economisch op hun plaats zijn. Het is niet juist dit als voor den baksteen vijandig te zien; de klok van den vooruitgang op technisch gebied, laat zich niet terugzetten.

Hetzelfde geldt voor den straatklinker tegenover beton of andere gesloten wegdekken voor de wegen. Hoewel alles gevoelende voor den goeden klinkerweg, moet ik erkennen, dat andere wegdekken in verschillende gevallen economisch en technisch juister zijn.

Overzicht van productievermogen.

De cijfers omtrent productievermogen der steenindustrie, die vroeger zijn gepubliceerd, zijn ongeveer juist, althans in zooverre deze cijfers, uit de industrie zelf afkomstig, betrouwbaar zijn. In 1933 en in dit jaar zijn die cijfers, in verband met velerlei bemoeiingen, zoo goed mogelijk geverifieerd.

Toch geeft bijv. het staatje in het nummer van 8 Augustus 1934 (blz. 717) een onjuist beeld, door de afsplitsing van straatsteenen voor 1920, 1927 en 1933 (of 1934), terwijl deze in 1913 wel in de totaal-cijfers zijn begrepen.

In de volgende tabel zijn in de vierde en vijfde kolom opgenomen de iets afgeronde cijfers van het geheele productievermogen, inbegrepen straatsteen,

waardoor een gansch ander beeld verkregen wordt dan in bedoeld staatje, dat hier in de tweede en derde kolom is herhaald.

Productievermogen van baksteen.

	Vroegere gegevens		Nieuwe gegevens	
1913	1213 miljoen	100 %	1200 miljoen	100 %
1920	1281 ¹⁾ „	105,6 %	1500 „	125 %
1927	1450 ¹⁾ „	119,5 %	1700 ²⁾ „	142 %
1933	1631 ¹⁾ „	134,4 %	2350 „	196 %

¹⁾ Zonder straatsteen. ²⁾ Cijfermateriaal voor Brabant en Limburg ontbreekt voor 1927. Neemt men voor die provincies een stijging aan evenredig aan die elders, dan ontstaat voor 1927 het cijfer van 1700 miljoen, ook wel elders eerder aangegeven.

De cijfers van het totaal wijzen in 1927 reeds een vermeerdering aan van 42 pCt. boven 1913 en voor het heden nagenoeg *verdubbeling* van het productievermogen van 1913. Volgens de jongste gegevens zoude thans het productievermogen voor baksteen 2350 miljoen zijn, waaronder rond 600 miljoen straatsteen.

Voor de *kalkzandsteen*industrie afzonderlijk was de ontwikkeling van het productievermogen:

1913	circa 150 miljoen
1920	„ 160 „
1927	„ 400 „
1933	„ 600 „

Het totale huidige productievermogen van baksteen (straatsteen inbegrepen) en kalkzandsteen — waarover hieronder nog nader — bedraagt dus het respectabele cijfer van circa 2950 miljoen steen per jaar.

Daarbij komt nog eenige *cementsteen*, een materiaal, dat bij bepaalde verhoudingen — vooral van cementprijzen — meer plaatselijk telkens in de laatste 30 jaren in meer of minder mate opduikt, om dan weer geheel of grootendeels te verdwijnen. Hoewel zelfs opgelopen tot een 80 miljoen in 1933, kan deze steensoort, om allerlei redenen, waarvan de uitwerking de grenzen van dit artikel zoude te buiten gaan, wel verder buiten beschouwing blijven.

Intusschen zoude men in een beschouwing over productiecijfers van steen, afgaande daarbij alléén op het totaal, verschillende grove fouten maken.

Baksteen-industrie.

Vooreerst is vooral baksteen een zéér gedifferentieerd artikel, in elke streek waar het wordt geproduceerd zijn nog verschillen in het product en aan de groote rivieren — waar de groote massa ontstaat — wel zeer in het bijzonder. De zeer vele diverse kleisoorten in ons land, die verschillende mogelijkheden scheppen, maar ook de wijze van fabricage spelen daarbij een rol.

Vervolgens is er het algemeen verschil voor binnenmuur- en funderingsteen en steen voor buitenwerk — alles samen metselsteen genoemd — en tenslotte de straatsteen, die men niet eenvoudig kan samentellen om daaruit eenige conclusie te trekken.

Hierbij zij voorts opgemerkt, dat door de productie anders te richten dan speciaal op die van straatklinkers, de hoeveelheid tot op de helft of minder (dus een 300 miljoen of minder inplaats van een 600 miljoen) kan worden gereduceerd. Er ontstaat dan even zooveel méér „harde” metselsteen.¹⁾

Behalve dan in de sorteeringen, waarbij vooral aan straatsteen een zeer groot surplus is (wel een ruim 70 pCt. bij volle productie), is er eveneens een zeer groot surplus in „harde” metselsteen — speciaal in de meest gewone soorten — en in het bijzonder aan de groote rivieren, wat dus zoude worden geaccentueerd door een andere productiewijze van de vlam-

¹⁾ Hierbij zij echter opgemerkt, dat de productiekosten van harde metselsteen voor de vlamovenfabrieken veel hoger liggen dan voor de ringovenfabrieken, zoodat voor de productie van metselsteen de vlamoven economisch onjuist is.

ovens, dus een productie gericht minder op die van straatsteen en meer op die van metselsteen.

Tenslotte liggen de verhoudingen voor een teveel aan productievermogen voor de diverse streken in ons land (elk met typische producten door verschil in grondstof en werkmethode) gansch verschillend. In enkele streken — meer op zichzelf gezien — is zelfs veel minder sprake van een teveel.

De toeneming in vermogen is elders dan aan de Groote-Rivieren ook veel geringer geweest en in elk geval is vanwege de geringere hoeveelheid dáár niet het groote euvel der overproductie ontstaan.

De cijfers der Groote-Rivieren, die, zoals boven is geschied, weer aangevuld zijn met die van straatsteen om een juist inzicht te bevorderen, toonen duidelijk, waar de moeilijkheden moeten worden gezocht.

Productie-vermogen van de Groote-Rivieren, inclusief straatklinkerindustrie.

1913	1920	1927	1933
700	880 *)	1075 *)	1480

*) Deze cijfers mogen iets verschillen — volledige gegevens ontbreken, zoals reeds opgemerkt — zij kunnen weinig van de werkelijkheid afwijken en zijn in elk geval voor 1913 en 1933 juist, volgens de opgaven der industrie zelve.

In de streek van de groote productie heeft dus een stijging plaats gevonden van 1913 voor 100 aangenomen tot 211,4 voor 1933. Hierdoor wordt duidelijk, waar het euvel voor de steen-industrie thans in het bijzonder schuilt. Dit wordt nog door andere cijfers bevestigd. Van de 1480 miljoen komen 565 miljoen op de vlamovens, dus 915 miljoen op de andere ovens. Van dit geheel is, bij normaal werken, slechts rond 102 miljoen z.g. „zacht” (rood en wat daarvoor doorgaat) en 829 miljoen z.g. „hard”, welk laatste cijfer, door wijziging van de productie der vlamovens (minder op straatsteen), tot ongeveer 1026 miljoen (of meer) „hard” kan worden opgevoerd, terwijl de productie van straatsteen dan evenredig zoude zakken.

En nu is juist het euvel, waaronder de industrie lijdt, het groote teveel aan „hard”. Op het ontstaan van dit „teveel” is in dit blad wel gewezen, doch niet volledig. De diverse soorten ovens leveren de volgende sorteeringen:

	straatsteen	„hard”	„zacht”
Veldoven ca. 35 pCt.	ca. 40 pCt.	ca. 25 pCt. *)
Ringoven „ 5 „	„ 85 „	„ 10 „
Vlamoven „ 85 „	„ 15 „	—

*) In alle deze gevallen is er van de volle 100 pCt. een deel, vrij algemeen op 5 pCt. aangenomen, doch soms ook wel hooger, algeheel afval — puin —, waarmede aldus de diverse cijfers moeten worden vermindert. De cijfers geven echter zoo een beeld van de *verhoudingen* der sorteeringen.

Opgemerkt zij nog, dat het percentage van het z.g. „zacht” bij de ringovens sterk varieert en vaak veel kleiner is voor de betere fabrieken en voorts dat onder „zacht”, feitelijk zeer onjuist, ook wel een deel der andere sorteeringen met gebreken en zelfs het z.g. „boeren-grauw” — een tusschensortsteen — wordt begrepen.

Men ziet echter uit dit staatje, welke groote verandering plaatsgreep, vooral na 1920, toen op groote schaal en thans vrijwel algemeen de oude veldovens — die nu practisch bijna geheel van de baan zijn — door ringovens werden vervangen. De productie van straatklinkers en „zacht” aan de Groote-Rivieren, samen 60 pCt. bij de veldovens, ging terug tot 15 pCt. tezamen en „hard” nam toe van 40 tot 85 pCt. van het geheel.¹⁾

¹⁾ Voor andere streken, waar de klei geen straatsteen oplevert, liggen de cijfers iets anders, doch de groote-rivieren, waar de massa geproduceerd wordt, dienen vooral te worden beschouwd.

Nog zij daarbij opgemerkt, dat „zacht” in het bijzonder slaat op de productie van de groote-rivieren en het „rood” ook inderdaad met „zacht” overeenkomt, maar dat die naam elders niet voorkomt en in het algemeen in andere streken, de binnenmuursteen ook harder is dan die der groote-rivieren. Zacht is evenmin toepasselijk op „belgen” of op kalkzandsteen, die beide hard zijn.

De ringoven vormde een technisch-economischen vooruitgang wegens de voortbrenging van een meer regelmatig product en een hooger percentage beter metselsteenproduct bij geringer brandstoffenverbruik dan in de veldovens. Het is duidelijk, dat hierdoor een groot tekort ontstond aan binnenmuur- en fundeeringsteen, benevens aan straatsteen.

De steenen uit één oven kosten uiteraard in alle sorteringen evenveel. Het „zacht” is niet anders dan afval in dien zin, een noodzakelijk kwaad, dat altijd — ook in het verleden — onder den productieprij, werd afgezet, terwijl de middensoorten ongeveer op dien prijs werden verkocht en de betere en allerbeste, zoomede de aesthetische het hoogst staande steenen, de rekening moesten doen sluiten.

Het gevolg van omzetten der ovens was echter tevens een groote vermeerdering der totaalproductie, nog geaccentueerd door veel vraag na 1920 als gevolg van achterstand door den oorlog ontstaan in den woningbouw en van de bekende schijn-hoogconjunctuur, ook voor utiliteitsbouw in den ruimsten zin.¹⁾

In het tekort aan straatsteen van den ringoven tegenover den veldoven werd voorzien door den nieuw opgekomen vlamoven; het tekort aan binnenmuur- en fundeeringsteen werd aangevuld door vermeerderden invoer van „belgen” en door uitbreiding der kalkzandsteen-industrie.

Steen-import.

Ook in België vond na den oorlog een snelle omzetting plaats van de ovens in ringovens, hetgeen gepaard ging met een zeer belangrijke toeneming der productie. In totaal produceert België thans vrijwel evenveel steen als ons land, zij het in het algemeen — door grondstof en werkwijze — een gansch ander product. Naast weinig aesthetisch-beterè steen, produceert het in hoofdzaak een ruw massa-product, dat voor buitenwerk niet in aanmerking komt en voor binnenmuren verschillende ongunstige eigenschappen heeft en dan ook alléén wegens goedkoopte plaatsing vindt.

Die industrie concentreert zich in hoofdzaak aan de Schelde en zijrivieren en voorts in de Kempen, zoodat langs de bekende goede waterwegen en bij korte afstanden, de invoer tegen lage vrachten bij groote scheepsladingen in ons land mogelijk is en in het Zuiden zelfs per as.

Die invoer van „belgen” was er sinds jaar en dag en bedroeg in de 10 jaren aan den oorlog voorafgaande reeds een 100 tot 150 miljoen steen per jaar, met slechts geringe afwijkingen boven en onder deze cijfers, doch is na 1920 tijdelijk sterk toegenomen. De „belgen” drukten hier steeds de steenmarkt, als gevolg van syndiceering der productie met regelingen in België en opvoeren der productie om goed-

¹⁾ Onder woningbouw wordt hier verstaan alle huizenbouw, waaromtrent statistische gegevens bekend zijn en waaruit tevens het gebruik daarvoor aan steen valt af te leiden en zoodoende indirect ook dit gebruik voor den utiliteitsbouw in verband met de totale productiecijfers van steen.

Onder utiliteitsbouw wordt begrepen alles wat niet is woningbouw, dus schuurtjes op het land, boerderijen, pakhuizen voor den tuinbouw, garages, fabrieken, handelsinrichtingen, gebouwen van meer algemeen nut, publieke werken enz. en tenslotte scholen, de laatste — om andere redenen — ook een belangrijken bouw na den oorlog vertegenwoordigende.

Voor de z.g. „harde” baksteen — de steen in het gezicht, het kleinste deel aan een huis — is de afzet voor den woningbouw dus betrekkelijk niet groot. Het grootste deel van deze ging dan ook naar den utiliteitsbouw en zelfs geldt dit voor alle steen tezamen, waarvan de utiliteitsbouw in totaal, in de laatste jaren vóór 1932, ongeveer 60 pCt. nam tegen de woningbouw in totaal 40 pCt.

Het is daarmede tevens duidelijk, dat juist aan „hard” een „teveel” ontstond en dat daarin vooral een blijvend teveel moet zijn. Immers de utiliteitsbouw, die vooral „harde” steen vraagt, is in mineur wegens den ongunstigen toestand in schier alle bedrijfstakken en zal ook, tenminste zeer langen tijd, in mineur blijven.

kooper te werken, waarbij ons land als afzetgebied voor het surplus (tegen lage prijzen) fungeerde. Naast dit alles zijn de verhoudingen voor grondstof in de productie-centra gunstig en de grondstof laat een gemakkelijke — zij het ruwe — bewerking toe en vraagt daarbij voor afwerken weinig brandstof. Na den oorlog werkten voor de „belgen” nog de valuta-verhoudingen en daardoor tevens de loonsverhoudingen mede, een feit, dat geaccentueerd werd door veel slechtere arbeidstoestanden dan hier te lande.

Eerst in 1929 en dit als gevolg van groote loonsstijging in verband met veel werk voor de tentoonstellingen in 1930 kwam het loonpeil in België op een niveau als hier, doch de arbeidstijd, hier verkort door de Arbeidswet 1919, bleef daár nog in de steenindustrie als vóór 1914, terwijl vrouwen- en kinderarbeid — hier reeds minimaal en veelal geheel vervallen — daár thans nog aan de orde is.¹⁾

De invoer van „belgen”, in vroegere publicaties en in de statistiek in tonnen gewicht aangegeven; zij hier, in aantal steenen omgewerkt, weergegeven tot en met 1933, daar dit het overzicht bevordert.

Invoer van Belgische baksteen in miljoenen stuks. *)

1919	ca. 118	1927	ca. 347
1920	„ 250	1928	„ 316
1921	„ 414	1929	„ 267
1922	„ 114	1930	„ 217
1923	„ 131	1931	„ 252
1924	„ 327	1932	„ 124
1925	„ 414	1933	„ 136
1926	„ 352	1934 **)	

*) De „belgen” komen in ons land, in het hier overal overheerschende waalformaat, maar ook als kleiner formaat; de Statistiek geeft daarvan geen specificatie. Het eerste formaat weegt 1800 a 1900 kg, zelfs ten deele 2000 kg per 1000 steen, het tweede veel minder dan 1800 kg. Hier is 1800 kg dooreen aangenomen, zoodat de cijfers van het aantal ten deele iets anders kunnen zijn, namelijk 5 pCt., en zeker minder dan 10 pCt. lager, afhankelijk van meer of minder kleinformaat in verschillende jaren.

**) In 1934 vermoedelijk minder dan 100 miljoen.

Behalve uit België had en heeft nog invoer uit Duitschland plaats, doch deze is, behalve in de jaren 1920, 1921 en 1922 met 50, 114 en 58 miljoen, nimmer belangrijk geweest; hij varieerde van 15 tot 36 miljoen in de verder genoemde jaren en was in 1932 en 1933 elk rond 25 miljoen steen groot.

De cijfers van import aan „belgen” en de groote fluctuaties daarin zijn zeer verklaarbaar. Om het inzicht in de geheele materie te bevorderen, moge voorafgaan, dat de „belgen” hier te lande voornamelijk toepassing vinden in den woningbouw voor fundeeringen en binnenwerk.

Nu stond de woningbouw — althans in de naoorlogsjaren — vrijwel los van de conjunctuur in het algemeen, die meer direct ingrijpt voor utiliteitsbouw. Van de algemeene depressie na 1920 ondervond de woningbouw weinig gevolgen in den zin van vermindering van bouw. De afwijkingen in den import houden verband met meer werk in het eigen land en afleiding van export in andere richting.²⁾

Ook nam de kalkzandsteen-industrie toe, die ook haar afzet vooral vindt in den woningbouw, zij het ook, dat deze steen voor verschillende utiliteitsbouw wordt toegepast, die in 1922 en 1923 echter in

¹⁾ De loonen in België, in 1929 eindelijk aangepast aan ons niveau, daalden weer in 1931 en later en zijn thans in dat land in het algemeen gedaald tot het niveau van vóór 1914, terwijl dit in ons land in het algemeen nog circa 170 pCt. van 1914 is en voor sommige vakken en overheidsbedrijven nog ruim 200 pCt. en in verschillende groepen tot zelfs 300 pCt. bedraagt.

²⁾ Wat betreft woningbouw is aannemelijk, dat thans de achterstand daarin grootendeels is ingehaald en dat de woningproductie jarenlang van circa 40.000 tot meer dan 50.000 woningen per jaar, tot op ongeveer de helft zal worden gereduceerd; een cijfer aansluitende bij het bevolkings-accrès, benevens een zeker getal per jaar voor vervanging van op te ruimen slechte woningen.

mineur was, waardoor meer vrij kwam voor woningbouw.

De stijging van den invoer in de volgende jaren is verklaarbaar door uitbreiding in het geheele bouwbedrijf, terwijl de daling in 1929 en 1930 verband houdt met den ongekend langen winter tot ver in Maart 1929 en voorts met overstromingen in die jaren. Inmiddels nam de productie van kalkzandsteen steeds toe, waardoor de „belgen” werden teruggedrongen.

Deze vonden een uitweg door vermeerderden export naar Engeland, alwaar — mede voor werkverschaffing — woningbouw op groote schaal werd ter hand genomen, die daar zeer ten achter was en waarbij opruiming van veel slechte woningen tegelijk plaats had. Antwerpen (dicht daarbij ligt het belangrijkste productiecentrum voor steen) toont zich in deze weer „het pistool gericht op het hart van Engeland” van Napoleon, zij het dan nu in zachteren zin. Door ligging en daarmee lage scheepsvrachten kan België veel beter dan ons land naar Engeland exporteerden, totdat de eigen steen-industrie in dat land door uitzetting daaraan een einde maakt.¹⁾

In elk geval is in de laatste jaren de stroom aan „belgen” naar elders afgeleid, tevens door de zeer lage steenmarkt hier en de kalkzandsteen-industrie, die vooral in de laatste jaren in het grootste gedeelte voor den woningbouw voorziet.

Kalkzandsteen-industrie.

Ter richtige beoordeeling van de geheele situatie voor de steen-industrie, dient thans de positie daarin van de kalkzandsteen-industrie, wier product kortweg „wit” wordt genoemd, te worden aangestipt.

Deze industrie ontstond in ons land in 1897, stamde als Duitse vinding uit dat land en was in genoemd jaar daár, den eersten kinderschoenen ontwassen.

In 1906 reeds bestonden hier verscheidene witfabrieken en ontstond uit conservatisme en vrees tegen het nieuwe product een heftige strijd, waarover hier niet wordt uitgeweid. Genoeg zij te vermelden, dat het product door een Staatscommissie grondig werd onderzocht, niet te licht werd bevonden en in de latere jaren een genormaliseerd en erkend product werd, zeer gewild voor gedeelten van den bouw. Dit laatste, omdat het goede eigenschappen heeft en goedkoop is. Het groote nadeel voor „wit” is, dat het aesthetisch laag staat en aldus, in het algemeen, vooreerst en om die reden, slechts logisch toepassing kan vinden voor werk buiten het gezicht. Daarvoor wordt juist een massa steen gebruikt en dus is een industrie, die deze goed, goedkoop en rationeel kan produceren en daarbij nog het gansche jaar en niet slechts in seizoen werkt (sociaal en economisch van groote betekenis) volkomen gemotiveerd en op hare plaats.

De aandacht zij erop gevestigd, dat de massa steen in den bouw juist deze is, die men niet ziet; terwijl de steen in het gezicht komende, onderbroken wordt door alle licht- en deur-openingen. Ongeveer 25 à 35 pCt. (soms iets meer; bij lagen vrijstaanden bouw buiten, tegenover hoogen aaneengesloten bouw in de centra) van het geheel, vormt steen in het gezicht, de rest juist de massa, waarvoor „wit” een belangrijke economische taak vervult.

Met dat al was deze industrie steeds een marginale, tengevolge van den strijd, die tegen haar werd gevoerd; hare expansie werd opgehouden door den grooten oorlog. Eerst kort daarvoor was het rapport van bovengenoemde Staatscommissie verschenen, dat voor

¹⁾ Aan de steenfabrieken bij Antwerpen kunnen kleine zeeschepen direct voor den wal komen, zoodat overladen niet noodig is.

De fabrieken zijn goed geoutilleerd voor de verlading. In ons land is dit laatste in het algemeen niet zoo, maar bovendien kunnen hier slechts in enkele gevallen zeeschepen voor den wal komen en voorts zijn de vrachten van hier naar Engeland hooger dan vanaf het daarvoor beter gelegen Antwerpen.

haar een steun beteekende in dien zin, dat zij tot rationeele metselsteen-industrie werd gestempeld.

Hare productie in 1913 nog slechts een 150 miljoen, was in 1920 nog niet veel grooter wegens het sneuvelen van verscheidene fabrieken in de oorlogsjaren; vandaar mede, dat zooveel „belgen” steeds konden worden ingevoerd.

Het „wit” vulde voorheen en vooral na 1920 zeer goed het tekort aan, speciaal in binnenmuur- en funderingsteen, welk tekort in het bijzonder door de rationeele en noodige omzetting bij de baksteen hier te lande van veld- in ringovens was toegenomen.

Vóór 1914 was er, bij eliminatie van „belgen”, reeds plaats voor een 300 miljoen „wit”; immers de invoer van „belgen” en de productie van „wit” bedroegen tezamen dit cijfer. De latere uitzetting van „wit” was eveneens niet onlogisch, gezien den grooten invoer van „belgen” in de jaren vanaf 1920. Deze industrie zat steeds in de klem tusschen de baksteen-industrie en de „belgen” en heeft vooral van de laatste veel te lijden gehad wegens valuta- en loonsverhoudingen na 1920. Zij heeft dan ook lange jaren tot zelfs in begin 1933 de zoogenaamde „armoedevergunning” gehad, om te werken in afwijking der Arbeidswet 1919 in z.g. 55-urenweek. Dit was tevens geschied als compensatie voor de sinds 1927²⁸ van regeeringszijde bevorderde productie van „extra-rood”.

De kalksteen-industrie verkreeg einde 1929 nog drie jaren tijd om zich aan te passen aan een arbeidsweek van 48 uur voor een ploeg of van 96 uur voor een deel van het bedrijf in twee ploegen, dus bij semi-continuwerken van een deel van het bedrijf bij rationeele, bijzondere en overigens zeer milde regeling voor betrokkenen. Tot op heden zijn in deze industrie, sinds haar ontstaan in ons land, in totaal 15 fabrieken verdwenen, waarbij slechts in drie gevallen een deel der outillage tot wederoprichting elders aanleiding was.

Anderzijds is zeker, dat na 1920 verscheidene fabrieken zijn gesticht, veel met afbraak van door den oorlog in Duitschland gesneuvelde fabrieken; in vele gevallen op onjuiste basis. Er zijn ook in deze industrie, waarin de objecten in productievermogen wegens het machinale bedrijf, groter zijn dan bij de baksteen, onvoldoend geoutilleerde fabrieken, verkeer van opzet en situatie, waarbij verscheidene met veel te klein en gebrekkig tasveld — een zelfs geheel zonder tasveld — die dus niet rationeel zijn als productie-apparaat. Zelfs in 1927 en 1928 zijn nog fabrieken opgericht — grootendeels uit oude outillage — waarvoor ook geen reden was.

Hoogstens kan de groote vraag naar steen, vooral voor binnenwerk en de groote invoer van „belgen”, de dwaling verklaren van een te groot aantal nieuwe oprichtingen, veelal door personen buiten het vak. Zelfs staat vast, dat in 1933 nog rond 550 miljoen „wit” plaatsing vond, aldus vrijwel het gansche productievermogen in dat jaar. De invoer van „belgen” was in 1933 slechts 136 miljoen, de prijzen waren zeer laag, waarvan de bouw profiteerde.

Voor de naaste toekomst is er echter, vooral wegens zeker verminderden woningbouw, ook minder plaats voor „wit”, doch het is geen verlies voor de gemeenschap, wanneer eenige fabrieken — in velerlei opzicht onjuist — verdwijnen, wat wel voor een 30 pCt. productievermogen zeker *blijvend* nodig zal zijn.

Hoewel „wit” geen seizoenbedrijf is, de fabrieken door behoorlijke zorg voor opslagruimte en grondstofvoorraden ook 's winters kunnen doorwerken, ontbreken deze noodige elementen bij vele en zoo wordt ook thans al te veel „geleund op den steun” en het personeel onnoodig op straat gezet. Zelfs gaat dit in de laatste jaren zóóver, dat dit herhaaldelijk geschiedt; het te kleine erf wordt volgewerkt om dan te stoppen met ontslag der menschen om weer te gaan draaien als het erf ledig is.

De beste fabrieken in deze industrie kunnen thans, tenzij valutaverhoudingen opnieuw vertroebelend wer-

ken en mits niet sociaal- of economisch-verkeerd wordt ingegrepen, zeer wel de concurrentie met de „belgen” opnemen en in de noodige steenen voor de massa van het binnenwerk in den woningbouw, goed en goedkoop voorzien; hare productiekosten liggen, per eenheid steen eenige guldens lager, dan die van de baksteen. Daarmede wordt die invasie van „belgen”, al evenzeer gevreesd met hare dumpingtendenzen en gevolgen, als de Japansche invasie voor andere goederen, op de meest rationeële wijze afgewend.⁴⁾

De nood leerde aan „wit” — althans een deel daarvan — bij aanpakken, efficiënt te werken voor minimumprijs en zonder mogelijkheid van verhaal op een ander deel van het product. Dit keeren van „belgen”, kon nimmer plaats hebben door de baksteen-industrie; die wat „hard” (buitenwerksteen) betreft een monopolistische positie inneemt en met extra-rood heeft getracht en nog opnieuw wil trachten om door opzetten der prijzen van het monopolistische deel van haar product (ten nadeele aldus van den consument) de mogelijkheden voor meer „rood” te openen.

VAN HARDENBROEK.

(Slot volgt.)

⁴⁾ De Commissie-Suyling, in haar betoog over de extra-rood-kwestie, schrijft den verminderden invoer van „belgen” toe aan de productie van meer extra-rood. Dit is niet juist. De strenge winter in 1929, overstromingen in 1929 en 1930, uitbreiding van „wit”, slechte prijzen hier en alleiden van dien productiestroom van „belgen” naar Engeland, zijn oorzaak van minder invoer van „belgen” in de jaren 1929/1931, bij opeenhooping van bouw, van meer plaats voor „rood”, zelfs voor vrij hooge prijzen, wat nadien, zelfs bij nog veel verdere vermindering van invoer na 1931, niet meer zoo was. Zie den staat van den invoer van „belgen” hierboven.

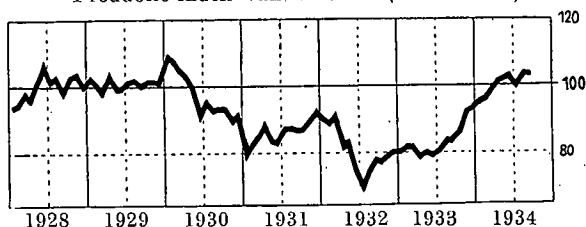
AANTEKENINGEN.

De verbetering van de conjunctuur in Zweden.

Industrieële productie.

Nadat in 1932 de depressie in Zweden haar dieptepunt had bereikt (de index der industrieële productie, welke in 1929 105.8 bedroeg, daalde tot 71.2 in Juli 1932 zooals onderstaande grafiek laat zien), volgde in 1933 een duidelijk waarneembare sterke opleving, welke zich tot in het midden van 1934 voortzette. De productie-index steeg vrij regelmatig tot 107.7 in Juni van dit jaar.¹⁾ Daarna trad, haast gelijktijdig met Engeland, eenige stagnatie in de stijging in, doch in October kon de bedrijvigheid zich op het hooge voorjaarsniveau handhaven.

Productie-index van Zweden (1928 = 100.)

Het werkloosheidspercentage daalde (van seizoensfluctuaties bevrijd) dienovereenkomstig van 19.9 in Sept. 1932 op 19.1 in Sept. 1933, 16.9 in Jan. 1934 en bedroeg in October 1934 nog maar 12.4. De Regeering bestreed de werkloosheid bovendien door met de uitvoering van groote werkverschaffingsplannen (o.a. electrificatie der spoorwegen) een aanvang te maken. De kosten hiervan, groot Kr. 270 millioen, zouden gedeeltelijk bestreden worden door een verhooging der successierechten en een versterkte progressieve heffing bij de inkomstenbelasting.

Evenals in Engeland had de verbetering in Zweden eerst ruim een jaar na het loslaten van den gouden standaard plaats. In 1932 waren er voor Zweden bovendien eenige ongunstige factoren werkzaam, waardoor, in tegenstelling met Engeland, het jaar

¹⁾ In de grafiek is de productie-index van seizoenschommelingen bevrijd.

1932 een ongunstiger beeld vertoonde dan 1931. Een der voornaamste Zweedsche uitvoerproducten, nl. hout, werd ondanks het valuta-voordeel, door Rusland sterk onderboden, terwijl tevens de Kreuger-affaire invloed op het bedrijfsleven heeft gehad.

Prijzen.

De maatregelen, onmiddellijk na de depreciatie genomen om een inflatorische stijging van het prijsniveau tegen te gaan, moesten al spoedig door verordeningen worden vervangen, welke dienden een verdere daling te doen ophouden of om een lichte stijging te stimuleeren. Het indexcijfer der groothandelsprijzen vertoonde ook na Sept. 1931 een dalende tendens, welke eerst dit jaar in een lichte stijging omsloeg. De groothandelsprijzen zijn nu nog 23 pCt. lager dan in 1928. De prijzen der ingevoerde goederen stegen sedert Sept. 1931 met 19 pCt., zoodat het depreciatie-percentage (43 pCt.) gecompenseerd werd door de algemeene daling der wereldmarktprijzen, terwijl bovendien exporteurs naar Zweden bij hun prijs-calculatie met de geringere koopkracht der Zweedsche valuta hebben rekening gehouden. Veelzeggend is ook het feit, dat de kosten van levensonderhoud na een daling met 4 pCt. tot begin 1933, sedertdien nagenoeg geen fluctuaties meer vertoonen.

Uitvoer.

De export vertoont tot begin 1933 een voortdurende daling. Nadien is de opleving echter zeer sterk. Het maandgemiddelde bedroeg in 1931 nog Kr. 93.53 mill., daalde in 1932 tot 78.95 mill., doch steeg in 1933 weer op 90.27 mill. Voor de eerste negen maanden van 1934 bedroeg het gemiddelde al weer 102.22 mill. De hout-export nam vooral ook tengevolge der groote bouwbedrijvigheid in Engeland steeds grootere afmetingen aan. De conjuncturele verbetering in verschillende landen deed ook den uitvoer van ijzererts enorm stijgen, hoewel hierbij ook met de uitbreiding van de wapenindustrie rekening moet worden gehouden. In de laatste maanden wordt bovendien melding gemaakt van een zich sterk uitbreidenden uitvoer van machines, vooral bij de electrotechnische industrie. De export van papier ontwikkelt zich eveneens goed.

Binnenland.

Hoewel de stimulans voor den opbloei van den uitvoer is uitgegaan, is nu de gestegen binnenlandsche consumptie een waardevolle factor. De textielindustrie maakt een ongekende bloeiperiode mee. De bouwbedrijvigheid is aanzienlijk hooger dan in de beide voorafgaande jaren, hoewel hier het niveau van 1929 nog niet bereikt is.

Geld- en Kapitaalmarkt.

Buitengewoon typeerend voor de huidige conjuncturele opleving in Zweden is de groote ruimte op de geld- en kapitaalmarkt. De opleving bij industrie en export schijnt voor een groot deel buiten de geld- en kapitaalmarkt om te gaan, zoodat de reeds lage rentevoet steeds verder daalt. De bankdeposito's zijn zeer aanzienlijk, terwijl er slechts een geringe vraag naar credietverleening bestaat. Vele gemeenten, die door den lagen rentevoet op de kapitaalmarkt verlokt, gelden op langen termijn hebben opgenomen, deponeerden deze bij de banken, omdat zij niet voor onmiddellijk gebruik in aanmerking kwamen. Een verschijnsel van de groote ruimte op de geldmarkt is bovendien het feit, dat de banken een bedrag van ruim Kr. 350 mill. renteloos bij de Zweedsche Rijksbank hebben uitstaan.

De „Deutsche Oekonomist” voert als oorzaken van deze opleving buiten de bank-financiering om aan, dat de Zweedsche industrie haar gestegen productie zonder of nagenoeg zonder nieuwe investeringen heeft kunnen doorvoeren. In de houtbewerking en de ijzerindustrie vonden rationalisatie en technische verbetering plaats. Verkorting van de gewone betalingstermijnen vergrootte bovendien de omloopssnelheid van het geld, zoodat de hoeveelheid gelijk kon

blijven. Toch rekent men er mede, dat er binnenkort weer een beroep op de kapitaalmarkt zal worden gedaan.

Op een door den Staat begin October aangeboden leening à 3½ pCt., groot Kr. 70 mill., dienende ter bestrijding van de kosten der werkverschaffing, werd binnen een half uur voor 345.5 mill. ingeschreven. Een inschrijving op 3-maands schatkistpapier, groot Kr. 30 mill., werd 5 maal overteekend tegen een gemiddelde rente van 0.47 pCt. en 0.60 pCt. Deze wissels werden vooral door de banken gezocht, welke dan van haar gelden, die zij geheel renteloos bij de Rijksbank hadden uitstaan, tenminste nog eenige rente konden trekken. Door dit alles stegen de koersen der vaste-rente-dragende fondsen tot een nog ongekend hoog niveau. De 3½ pCt. Staatsleening van October 1934, welke voor 99 pCt. ter intekening werd aangeboden, noteerde eenige weken later reeds 106 à 107.

De lage rentevoet had ook tengevolge, dat er door het buitenland geld werd opgenomen. In October werd reeds de Kr. 15 mill. groote, 4½ pCt. Finsche Staatsleening geplaatst, terwijl de Noorsche Kommunalebank in Nov. Kr. 20 mill. à 4 pCt. opnam. Beide leeningen waren in korten tijd overteekend.

Over het geheel genomen is de toestand in Zweden momenteel zeer gunstig. Men moet evenwel in het oog houden, dat de Zweedsche conjunctuur grotendeels van den export afhangt en dat Zweden in den laatsten tijd vooral geprofiteerd heeft van de gunstige ontwikkeling in Engeland. W.

De ontwikkeling van de staatsfinanciën in Zweden.

De inkomsten en uitgaven voor het begrotingsjaar 1933/34, dat op 30 Juni eindigt, zijn thans gepubliceerd en sluiten met een voordeelig saldo. De inkomsten bedroegen Kr. 783 miljoen, waartegenover uitgaven ter hoogte van Kr. 772 miljoen staan. Dit is geen toevallig gunstige uitkomst, maar men rekent voor het loopende begrotingsjaar 1934/35 eveneens op een overschot. Zelfs is op de begroting hiermede rekening gehouden, doordat Kr. 36 miljoen van dit overschot bestemd zijn voor aflossing van de vlottende staatsschuld.

De ontvangsten waren in 1933/34 Kr. 24,4 miljoen boven de begrotingscijfers, en bedroegen Kr. 41,7 miljoen meer dan in 1932/33. De uitgaven waren daarentegen, tengevolge van bezuinigingen, Kr. 39 miljoen lager dan in 1932/33.

Onderstaande tabel, ontleend aan „Der Deutsche Oekonomist” geeft een overzicht van de gewone inkomsten en uitgaven der laatste jaren.

Inkomsten	1931/32	1932/33	1933/34
	(in miljoenen Kronen)		
Belastingen en heffingen	595	604	616
Post	15	13	17
Telegraaf	26	28	31
Staatsspoorwegen	16	11	4
Watervallen	16	17	17
Domeinen	4	7	10
Rijksbank	16	14	27
Overige inkomsten	49	47	61
	737	741	783
Uitgaven			
Landsverdediging	125	125	118
Sociale zaken	125	152	147
Onderwijs	157	155	149
Rente der staatsschuld	81	92	99
Overige uitgaven	278	277	259
	766	801	772
Tekort	29	60	—
Overschot	—	—	11

Behalve deze gewone uitgaven, zijn er voor maatregelen ten behoeve van werkverschaffing nog buitengewone bedragen uitgetrokken, die door leeningen op korten en langen termijn zijn gedekt. Deze buiten-

gewone uitgaven bedroegen, volgens de begroting 1933/34 in totaal Kr. 168 miljoen, voor het loopende jaar 130 miljoen. Rente en aflossing van deze leeningen worden gedekt door sterke progressie op de inkomstenbelasting en door een nieuwe regeling der successierechten.

In Zweden heeft men geen werkloosheidssteun ingevoerd, maar is de werkloosheid uitsluitend bestreden met behulp van openbare werken, die op deze wijze werden gefinancierd. Het aantal werklozen, dat begin 1930 tusschen de 150 en 200.000 schommelde, is sindsdien gedaald, vooral vanaf 1933, en bedroeg September 1934 nog 78.000. Daardoor kunnen de uitgaven voor deze werkverschaffing belangrijk worden ingekrompen.

Terwijl op de gewone uitgaven zooveel mogelijk wordt bezuinigd, hetgeen uit de bovenvermelde cijfers blijkt, wordt ook de kapitaalrente zooveel mogelijk verlaagd. In September 1934 is een 3½ pCt. staatsleening van 70 miljoen Kronen geplaatst ter consolideering van een deel van de vlottende schuld, terwijl thans een 3 pCt. leening tegen parikoers wordt aangeboden ter conversie van uitstaande bedragen van vroegere leeningen, die 3,6 pCt. geven.

De gefundeerde staatsschuld bedroeg op 30 Juni 1933 Kr. 2.122 miljoen en 30 Juni jl. 2.261 miljoen. Ook de vlottende schuld is van 1933 tot 1934 met ongeveer Kr. 100 miljoen gestegen. Zooals reeds opgemerkt, is in de nieuwe begroting een bedrag van Kr. 36 miljoen uitgetrokken voor amortisatie van de door de werkverschaffing gestegen staatsschuld.

Een Engelsche leening aan de Jewish Agency.

Lloyd's Bank heeft aan de Jewish Agency als vertegenwoordigster van de Joodsche belangen in Palestina bij den Volkenbond en het mandaatsbestuur een leening verstrekt, ten bedrage van £ 500.000. De leening moet binnen vijftien jaren worden terugbetaald en draagt 4 pCt. rente per jaar op voorwaarde, dat het disconto van de Bank van Engeland gedurende den looptijd van de leening niet hooger wordt dan 4 pCt. Is dit wel het geval, dan mag de rentevoet toch niet meer dan 4½ pCt. bedragen. De terugbetaling van de leening wordt gegarandeerd door de inkomsten van de financieele afdeling van de Jewish Agency, het Keren Hajessod (Palestina Opbouw-fonds), welke ten deele uit vrijwillige bijdragen, ten deele uit inkomsten bestaan, welke door de terugbetaling van den in de laatste veertien jaren aan Joodsche kolonisten in Palestina verstrekten steun worden gedekt.

De totale inkomsten van dit fonds hebben vanaf de stichting op 1 April 1921 tot 31 Mei 1934 £ 5.035.000 bedragen. Van dit fonds werd ongeveer een derde gedeelte voor landbouwkolonies en ongeveer een vijfde deel voor onderwijs, stedsbouw en gezondheidsdoeleinden van de Joodsche bevolking in Palestina uitgegeven. Met de nieuwe leening worden oudere verplichtingen van de Jewish Agency in Palestina afgelost. Als gevolg van den lageren rentevoet zal de Agency in staat zijn, thans jaarlijks £ 50.000 te besparen.

Essentieel voor de nieuwe leening is het feit, dat hier voor de eerste maal het Joodsche opbouwwerk in Palestina door een eersterangs bank als credietwaardig wordt beschouwd. Ook de volkenrechtelijke constructie van de Agency wordt hierdoor om zoo te zeggen voor de eerste maal erkend van de zijde van de internationale financieele wereld. Men mag er rekening mede houden, dat Palestina in de toekomst voor kapitaalbelegging een zekere rol op de groote Europeesche kapitaalmarkten zal spelen.

Haifa.

Dr. A. M.

De export van landbouwproducten uit Nederlandsch-Indië.

Het Nederlandsch-Indische Departement van Economische Zaken heeft dit jaar in de „Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek” wederom een overzicht gegeven van „De Landbouwexport-gewassen van Nederlandsch-Indië in 1933”.

Het aandeel van den Indischen uitvoer in de waarde van den wereldexport, dat in 1926 nog 2.24 pCt. bedroeg, daalde nadien voortdurend, zoodat het Indische contingent in 1931 nog slechts 1.59 pCt. bedroeg. In 1932 volgde eenig herstel op 1.70 pCt., terwijl dit getal in 1933 weer op 1.63 pCt. daalde. Vergelijkt men het aandeel van Nederlandsch-Indië in de werelduitvoeren (resp. wereldproducties) van Landbouwgewassen, dan blijkt (zie staatje) het Indische aandeel zich evenwel tamelijk goed gehandhaafd te hebben, in sommige gevallen zelfs te zijn gestegen. Het zijn dan ook voornamelijk de sterk gedaalde prijzen dezer producten, welke den achteruitgang van het percentage van den Indischen uitvoer t.o.v. den werelduitvoer veroorzaakt hebben.

Proc. aandeel van Ned.-Indië in	} wereldexp. wereldprod.	1925	1929	1931	1932	1933
		Kina (productie)	92	94	92	90
Kapok (export)	79	73	80	81	82	
Peper (export)	72	69	69	76	80	
Rubber (productie)	37	30	31	29	33	
Klapper-prod. (export)	28	29	25	35	33	
Agave (export)	15	22	29	27	31	
Thee (export)	13	17	19	19	19	
Suiker ¹⁾ (productie)	10	11	10	10	6	
Oliepalm-prod. (export)	1	5	10	11	16	
Koffie (export)	5	6	4	8	5	
Cacao (export)	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3	

¹⁾ Oogstjaar.

Voor de producten *kina*, *kapok* en *peper* is Indië nog verreweg de belangrijkste producent. De concurrentie van Bolivia, Peru en de Philippijnen voor *kina* is nog uiterst gering. Voor *kapok* is Indo-China de belangrijkste mededinger, terwijl Serawak, Indo-China en Britsch-Indië samen de rest van de peper leveren. De *rubber*productie bewoog zich sedert 1925 bijna voortdurend in dalende richting, hoewel de daling voor Brazilië en Ceylon groter is geweest. In 1933 steeg, vooral door de groote productie van bevolkingsrubber het Indische aandeel weer. Het aandeel in de werelduitvoeren van *klapperproducten* is eenigszins stijgende. De uitvoer van *agave* is eveneens stijgende, hoewel de export van Manillahennep, de voornaamste concurrent voor de agavevezels, uit de Philippijnen in het laatste jaar eveneens sterk is toegenomen. De werelduitvoer van *thee* is in de periode 1925 t/m. 1932 relatief minder sterk gestegen dan de Indische export. Britsch-Indië en Ceylon, de grootste thee-exporteurs, zijn bij de restrictie aangesloten. Het aandeel der buitenstaanders is in 1933 wat gestegen, maar heeft nog niet het peil der jaren 1925/1929 bereikt. De positie van de *Java-suiker* is op de wereldmarkt wel zeer ongunstig. Indië heeft bij de *oliepalm-producten* met werkelijk succes tegen de Afrikaansche producenten geconcurrereerd. De schommelingen in de uitvoeren van *koffie* zijn in hoofdzaak het gevolg van weersomstandigheden. De uitvoeren der Buitengewesten zijn sedert 1921 verdubbeld. De uit Nederlandsch-Indië uitgevoerde zgn. „Edelcacao” maakt weinig uit op de totale wereldexporten. Toch schijnt er ook bij dit product van overproductie sprake te zijn.

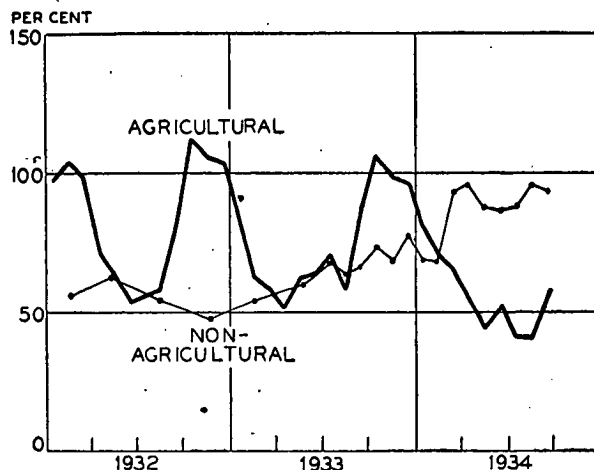
Stijgende Amerikaanse uitvoer van industriële en mijnbouwproducten.

De uitvoer der Ver. Staten bedroeg in October \$ 206 miljoen of 8 pCt. meer dan in September en 7 pCt. meer dan in October 1933. De invoer was daarentegen lager in waarde dan de voorafgaande maand, zoodat de handelsbalans een actief saldo van

\$ 77 miljoen vertoont, het grootste saldo sinds November 1930.

Onderstaande grafiek geeft de indexcijfers weer van de uitgevoerde hoeveelheden agrarische en niet-agrarische producten.

Indexcijfers van den uitvoer van agrarische en niet-agrarische producten (hoeveelheden); gemiddelde 1923—25 = 100.

Uit deze grafiek, ontleend aan het maandoverzicht van de Federal Reserve Bank te New-York, blijkt, dat de agrarische export de laatste jaren verminderd is, de export van niet-agrarische producten daarentegen is gestegen.

Van industriële producten is vooral de uitvoer van koper en van automobielen sterk gestegen, resp. met 75 en 35 pCt. Ook de export van textielgoederen is grootter dan verleden jaar geweest. De uitvoer van ruwe katoen was echter naar alle landen, behalve Japan, in October veel geringer dan verleden jaar, zoodat hierbij een vermindering van 40 pCt. optreedt. Ook de uitvoer van tabak en vleesch was kleiner dan verleden jaar.

Nog geen stabilisatie van Pond en Dollar.

Naar aanleiding van in de laatste zitting van het Lagerhuis gestelde vragen heeft Neville Chamberlain op 21 December zijn reeds eerder afgelegde verklaring herhaald, dat de stabilisatie van Pond en Dollar ook de Engelsche Regeering zeer welkom zou zijn, doch een dergelijke maatregel thans nog praematuur is.

Een gelijkduidende verklaring is eind October door Roosevelt afgelegd voor de American Bankers Association, waarbij hij een zoo spoedig mogelijke stabilisatie in het vooruitzicht stelde, doch zinspeelde op de afhankelijkheid in deze van het buitenland (Engeland).

Ook Chamberlain heeft thans gewezen op de afhankelijkheid van het buitenland, daarbij in het bijzonder doelende op de positie, welke Engeland inneemt tusschen het goudblok en den Dollar, welke eveneens op goud gebaseerd is. De centrale moeilijkheid was volgens Chamberlain echter hierin gelegen, dat Franc en Dollar niet in harmonische verhouding tot elkaar staan. Wanneer thans druk op het Pond wordt uitgeoefend, is Engeland vrij, zich in iedere richting te bewegen. Wanneer echter stabilisatie doorgevoerd zou worden, zou later eventueel opnieuw loslating van den gouden standaard noodig zijn, of Engeland zou moeten overgaan tot een deflatiepolitiek, welke de Engelsche regeering niet wenscht.

Engeland moet volgens Chamberlain wachten op een verandering in de prijsniveaux, welke Dollar en Franc in betere harmonie zal brengen, een verandering, welke ook de Amerikaanse regeering nastreeft.

Wij teekenen hierbij aan, dat de Dollar in het laatste kwartaal van dit jaar fluctueerde om een ge-

middelde koers van f 1,47, overeenkomende met 59,27 pCt. van zijn waarde in 1931, terwijl het indexcijfer der groothandelsprijzen in de Ver. Staten sedertdien met slechts 4,8 pCt. is gestegen, hoewel de stijging der grondstofprijzen veel aanzienlijker is geweest. Daartegenover is het indexcijfer der groothandelsprijzen in Frankrijk sedert 1931 met 29 pCt. gedaald, zoodat inderdaad een verdere daling van dit cijfer in Frankrijk of een stijging van het prijsniveau in de Vereenigde Staten noodzakelijk is, wil er betere harmonie komen tusschen de koersen van Franc en Dollar.

Sedert 1931 is de koers van het Pond met bijna 40 pCt. gedaald, dus ongeveer 19 pCt. minder dan de Dollar, terwijl het indexcijfer der groothandelsprijzen er vrijwel gelijk gebleven is, en de prijzen der grondstoffen slechts een weinig gestegen zijn, doordat het deze grootendeels betreft uit landen van het Sterlingblok. G.

ONTVANGEN BOEKEN.

Weltwirtschaftsdämmerung. Festschrift zum 10 jährigen Bestehen des Wirtschafts-Instituts der Handels-Hochschule Leipzig. (Stuttgart 1934; Verlagsbuchhandlung W. Kohlhammer).

Dit boek bevat de volgende artikelen:

Prof. Dr. P. Teleki: *Weltwirtschafts-Dämmerung*; Prof. Dr. W. Notz: *Die Vereinigten Staaten am Scheidewege*; Dr. E. Quesada: *Weltwirtschafts-Problematik des Augenblicks*; Prof. Dr. B. Brutzkus: *Werdegang und Wesen des Fünfjahresplanes*; Dr. K. Haushofer: *Indopazifische Rückschlags-Dynamik*; Dr. Seitz: *Weltwirtschaft und Kolonialwirtschaft*; Dr. E. Egner: *Alte und neue Ideale des kolonial-politischen Denkens*; B. v. Enderes: *Weltwirtschaftskrise und Welteisenbahnkrise*; Dr. H. Röchling: *Das Saargebiet in der französischen Wirtschaft*; Prof. Dr. W. Vogel: *Die Bilanz des staatlich-völkischen Lebensraumes*; Prof. Dr. K. Thalheim: *Autarkie und Nationalwirtschaft*; Dr. F. Thierfelder: *Weltwirtschaft und nationale Kulturpolitik*.

De nieuwe belasting naar het vermogen van instellingen van de doode hand door Mr. J. J. van der Velde, advocaat, procureur en accountant te Amsterdam. (Haarlem 1934; H. D. Tjeenk Wilink & Zoon N.V. Prijs f 1,90).

Achtereenvolgens worden behandeld: Belastingplichtigen; Het belastbaar zuiver vermogen; Aangifte; Boekhouding, balans en berekening van het belastbaar zuiver vermogen; Aanslag en Invordering; Bezwaren tegen den aanslag; Navordering; Voorkoming van dubbele belasting; Wet op de richtige heffing; Bijzondere bepalingen; Strafrechtelijke bepalingen.

De toekomst der wereldmarkthuishouding door Dr. P. Lieftinck. (Groningen 1934; J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V. 1934. Prijs f 0,75).

Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool op 11 October 1934.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN NOVEMBER 1934.

Staatsleeningen	f 150.000.000,—	
zijnde:		
<i>Nederlandsch-Indië</i>		
Ned.-Indië f 150.000.000 ¹⁾		
4 % obl. à 100 % ... f 150.000.000		
Prov. en Gemeentel. Leeningen ²⁾	58.125,—	
zijnde:		
<i>Nederland</i>		
Gem. Winterswijk f 750.000		
4 % obl. à 99 ¼ % ³⁾	f 58.125	
Industrieële ondernemingen ⁴⁾ .		
Diversen ⁵⁾ .		
Kerkelijke Leeningen	532.600,—	
<i>Nederland</i>	f 532.600	
		f 150.590.725,—

¹⁾ Waarvan volgens het prospectus f 100.000.000 à 99 ½ % en hooger bij openbare instellingen is geplaatst. Wij hebben in de statistiek dit bedrag tegen 100 % opgenomen.

²⁾ Conversie: Gem. Nijmegen f 4.319.000 4 % obl. à 100 %. Gem. Wonsradeel f 165.500 4 % obl. à 100 %.

³⁾ Van het provenu van deze leening is f 690.000 voor conversie afgetrokken.

⁴⁾ Conversie: Ver. Coöp. Suikerf. en Raffinaderij „Dinteloord” f 1.165.000 4 % obl. à 99 %.

⁵⁾ Conversie: Waterschap De Verbinding f 98.000 4 % obl. à 100 %. 's-Gravenhaagsche Passage Mij. f 1.300.000 4 % obl. à 99 ¼ %.

De Kerkelijke Leeningen zijn als volgt onderverdeeld:

	Guldens	Rente voet pCt.	Emissie-koers pCt.
Ned. Herv. Stichtingen v. Zenuwen Geesteszieken, Amersfoort	500.000	4 ½	100
Juliana van Stolberg-school, Amsterdam-West (waarv. f 22.400 conversie)	55.000	4 ½	100
Ver. t. Bevordering v. Geref. Ziekenverzorging in Nederland (geheel conversie)	30.000	5	100
Bovendien:			
f 8.400.000 3-m. Schatkistprom. à f 998,72, d.w.z. ¼ %.			
„ 14.000.000 6 „ „ „ 996,20, d.w.z. ¼ %.			
„ 9.400.000 1-j. Schatkistbilj. „ „ 1.013,—, d.w.z. 1 ³/₁₆ %.			
„ 3.660.000 3-j. „ „ „ 1.017,95, bijna 2 ¼ %.			
„ 9.100.000 5-j. „ „ „ 1.024,— d.w.z. 2 ²³/₃₂ %			
Voorts werd in de afgelopen maand de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag:			
aand. Eerste Nederlandsche Land Maatschappij à 100 % en			
„ Mij. t. Expl. v. landelijke Eigendommen à 102 ½ %			

Emissies in 1934.

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal
Januari f	5.985.000,—	—	f 5.985.000,—
Febr. „ „	1.935.375,—	—	„ 1.935.375,—
Maart „ „	4.167.375,—	—	„ 4.167.375,—
April „ „	11.500.625,—	—	„ 11.500.625,—
Mei „ „	2.916.380,—	f 640.000,—	„ 3.556.380,—
Juni „ „	7.072.000,—	—	„ 7.072.000,—
Juli „ „	899.067,50	—	„ 899.067,50
Aug. „ „	2.519.600,—	„ 136.000,—	„ 2.655.600,—
Sept. „ „	1.313.450,—	„ 861.000,—	„ 2.174.450,—
Oct. „ „	2.691.000,—	—	„ 2.691.000,—
Nov. „ „	150.590.725,—	—	„ 150.590.725,—
	f 191.590.597,50	f 1.637.000,—	f 193.227.597,50

AANVOEREN in tonen van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	23-29 Dec. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	23-29 Dec. 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	1934	1933
Tarwe	15.924	1.350.953	1.539.877	82	32.937	23.685	1.383.890	1.563.562
Rogge	5.522	403.697	409.228	—	15.468	8.935	419.165	418.163
Boekweit	340	23.937	24.298	—	—	25	23.937	24.323
Mais	8.623	887.492	1.028.438	3.580	218.203	217.548	1.105.695	1.245.986
Gerst	5.702	380.467	497.936	1.824	47.859	51.831	428.326	549.767
Haver	1.499	117.568	121.929	—	3.195	3.908	120.763	125.837
Lijnzaad	—	202.525	195.657	—	254.061	209.278	456.586	404.935
Lijnkoek ¹⁾	205	63.219	154.818	—	55	200	63.274	155.018
Tarwemeel	234	21.024	19.237	172	4.188	5.654	25.212	24.891
Andere meelsoorten	1.120	58.883	51.535	37	7.124	8.301	66.007	59.836

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen,
I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	Nov. 1934	Jan./Nov. 1934	Jan./Nov. 1933
Prod. Steenkolen in tonnen	1.043.601	11.363.134	11.554.145
Aantal normale werkdagen	251	280	278

II. Bruinkolenmijn „Carisborg“.

	15.718 ²⁾	115.860 ³⁾	115.523 ³⁾
Netto-productie in tonnen.			
Aantal normale werkdagen	22	201	212

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg“	Zoutmijnen	
Afgeleverd:			
Geraff. zout (ton)	} 11.932 ³⁾	} 31.513	
Industriezout („ „)			
Afvalzout („ „)			
Aantal normale werkdagen	51 ³⁾	179 ³⁾	
Aantal arbeiders.			
1 Dec. 1934	(10.248 ⁴⁾ ⁵⁾ (19.902 ⁶⁾)	88	—
1 Dec. 1933	(10.711 ⁴⁾ ⁷⁾ (22.242 ⁸⁾)	79	—

1) Staatsmijnen Emma Hendrik en Maurits; 23 Wilhelmina; 20 Oranje-Nassaumijnen III en IV; 19 Oranje-Nassaumijnen I en II en Willem-Sophia en 18 Domaniële mijn en Laura en Vereniging. 2) 11.523 ton ruwe kool. 4.195 ton bruinkoolbriketten. 3) Jan. en Mei. 4) Bovengronds. 5) Incl. 1.983 arbeiders in de nevenbedrijven. 6) Ondergronds. 7) Incl. 2.048 arbeiders in de nevenbedrijven.

HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

Maand	Amsterdam	Arnhem	Groningen	Den Haag Volle eigen- dom	Den Haag Erf- pacht	Middel- burg	Rotter- dam	Zwolle
1933								
Jan.	4.375	5		5.—	—	5	5.—	5
Febr.	5	5		4.84	—	5	4.79	5 1/2
Mrt.	4 3/4	5		4.50	5	5	4.96	4 3/4
April	4 3/4 ²⁾	5		4.88	5	4 1/2-5	4.62	4 1/2-5 3/4
Mei	4 3/4	5	4 3/4 ⁴⁾	5.—	5	5	4.65	—
Juni	4 3/4	5		5.—	5	5	4.50	5 1/2
Juli	4 3/4	5		4.96	5	5	4.50	5 1/2
Aug.	4.89 ⁶⁾	5		5.—	—	5	4.75	—
Sept.	4.75 ⁶⁾	5		5.—	5.09	5	4.75	—
Oct.	4 3/4 ⁷⁾	4 3/4		5.—	5	5	4.70	5 1/2
Nov.	4.92 ⁸⁾	4 3/4		5.—	—	5	4.62	4 1/2-5
Dec.	4.75	5		5.—	5	5	4.50	4 1/2-5
1934								
Jan.	4 3/4 ⁹⁾	5		5.—	5	5	4.50	4 3/4
Febr.	4 3/4	5		4.69	5	5	4.68	5
Mrt.	4 3/4	5		4.64	5	5	4.55	5
April	4 3/4	4 3/4		4.50	5	5	4.50	4 1/2-5 10)
Mei	4 3/4	4 3/4		5.—	5	5	4.50	4 1/2-5 1/2
Juni	4.55 ¹¹⁾	4 3/4		4.50	—	5	4.50	—
Juli	4.50	4 3/4		4.78	5	5	4.50 ¹²⁾	4 1/2-5 1/2
Aug.	4.42	4 3/4		4.50	5	5	4.56	4 1/2-5 1/2
Sept.	4.33	4 1/2		4.75	—	5-4 1/2	4.50	4 1/2-5 1/2
Oct.	4.37 ⁵⁾	4 1/2		4.50	4.92	4 1/2	4.50	—
Nov.	4.25	4 1/2				4 1/2	4.50	4-1 1/2
Dec.	4.25							

1) Op landerijen werd bij dubbele overwaarde hyp. verstr. tegen 4 1/2 en 4 3/4 %.

2) Eén hypotheek op erfpacht à 5 %.

3) Naar gelang van de waarde van het onderpand.

4) Bij de Nutsspaarbank 4 3/4 pCt.

5) 4 3/4 — 3/4 op zeer gunstige onderpanden.

6) Op erfpacht 5 1/4 %.

7) Op erfpacht à 4 1/2 %.

8) Op erfpacht gem. 5 1/8 %.

9) Op erfpacht 4 3/4 %.

10) Bij extra veel overwaarde, b.v. 50 %, bedroeg de rente 4 1/2 %.

11) Op erfpacht 4 1/2 %.

12) Voor hypotheeken tot een gezamenlijk bedrag van f 34.500.— en 4.25 % voor een hypotheek van f 10.000.—

-Nadruk verboden.

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

	Sept. 1934		Sept. 1933	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Rek.houders	76.722	f 1.301.834.000	49.774	f 1.326.586.000
Door H.-bank plaatselijk	59.116	„ 1.071.798.000	37.431	„ 1.129.338.000
Voldoening Rijksbelast	949	„ 13.204.000	1.080	„ 16.465.000

Laatst bekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op
31 Dec. 1934 voor telegrafische uitbetaling op:

	Gulden per	Pari	Koers	Bank- disconto
<i>Europa.</i>				
Londen *)	£	12.10 ⁸⁾	7.28 1/2	% 2
Berlijn *)	100 Mark	59.26	59.41	4
Parijs *)	100 Franc	9.747	9.76	2 1/2
Brussel *)	100 Belg	34.59	34.64	2 1/2
Luxemburg	100 Franc	—	6.93	
Zürich *)	100 „	48.—	47.89	2
Praag	100 Kronen	—	6.18 1/2	3 1/2
Weenen *)	100 Schilling	35.—	27.75	4 1/2
Boedapest	100 Pengö	43.51	43.—	4 1/2
Boekarest	100 Lei	1.4880	1.48	4 1/2
Sofia	100 Leva	1.79 ⁷⁾	1.85	7
Belgrado	100 Dinar	4.379	3.37 1/2	6 1/2
Istanbul	Turksch £	10.93	1.17 1/2	
Athene	100 Drachme	3.23	1.40	7
Milaan	100 Lira	13.09	12.67	4
Madrid	100 Peseta	48.—	20.23	5 1/2
Lissabon	Escudo	2.68 1/2	0.06 3/4	5
Kopenhagen *)	100 Kröner	66.67	32.55	2 1/2
Oslo *)	100 „	66.67	36.60	3 1/2
Stockholm *)	100 „	66.67	37.57 1/2	2 1/2
Reickjavigk	100 IJsl. Kr.	66.67	32.90	
Warschau	100 Zloty	27.91	27.95	5
Kovno (Litauen)	100 Lita	24.88	24.80	
Riga (Letland)	100 Lat	48.—	48.20	6
Tallinn (Estland)	100 Estl. Kr.	66.67	40.75	5 1/2
Helsingfors	100 Finnmrk.	6.26 1/2	3.21 1/2	4
Moskou	Tjerwonets (10 Roebel)	12.80	12.80	
Danzig	100 Gulden	48.42	48.30	4
<i>Amerika.</i>				
Nëw-York *)	\$	146.94 1/2	1.47 5/8	1 1/2
Montreal	Canad. \$	2.4878	1.48 1/2	
Mexico	Mex. Dollar	1.24	0.42	
Buenos Aires	Peso (papier)	1.0568 ¹⁾	0.37 1/2	
La Paz (Bolivia) 3)	Boliviano	0.9080	—	
Rio de Janeiro	Milreis (pap.)	0.8075 ²⁾	0.10	
Valparaiso	Peso (papier)	0.30	0.06 1/4	
Bogota (Columbia) 3)	Peso	2.42	0.95	
Quito (Ecuador)	Sucre	0.49 ⁸⁾	0.13	
Lima (Peru)	Sol	0.69 ⁷⁾	0.35 1/2	
Montevideo (Urüg.)	Peso	2.5725	0.61 1/2	
Caracas (Venezuela)	Bolivar	0.4795	0.37	
Paramaribo	Gulden	1.—	1.00 1/2	
San José (C. Ricá)	Colon	—	—	
Guatemala	Quetzal	2.48 1/2	1.44	
Willemstad (Curag.)	Gulden	1.—	1.01 1/2	
Managua (Nicar.) 3)	Cordoba	2.48 1/2	—	
San Salvador 3)	Colon	1.2440	0.58 1/2	
<i>Azië.</i>				
Calcutta	Rupée	0.91	0.55	
Batavia	Gulden I.G.	100	1.00 3/8	
Kobe	Yen	1.24	0.42 1/2	
Hongkong	Dollar	—	0.63 1/2	
Shanghai	Dollar	—	0.51 1/2	
Singapore	Straits Doll.	1.4125	0.85 1/2	
Manilla	Phil. Peso	1.24	0.75	
Teheran 4) (Perzië)	Pahlavi	—	8.57	
Bangkok	Baht	—	0.67 1/2	
<i>Afrika.</i>				
Kaapstad	£	12.10 1/2	7.28 1/2	
Alexandrië	Egypt. £	12.42	7.47	
<i>Australië.</i>				
Melbourne, Sidney en Brisbane	£	12.10 1/2	5.83	
Nieuw Zeeland	£	12.10 1/2	5.87 1/2	

1) Goidpeso. 2) Milreis Goud. *) Not. te A'dam. Ov. not. part. opg.

3) Zichtkoers. 4) Munteenheid = Rial (= een Kran.)

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc Wissels. 2 1/2 19 Sept. '33	Lissabon 5 13 Dec. '34
Bk. { Bel. Binn. Eff. 3 1/2 19 Sept. '33	Londen 2 30 Juni '32
{ Vrsch. in R.C. 3 1/2 19 Sept. '33	Madrid 5 1/2 6 Nov. '32
Athene 7 14 Oct. '33	N.-York F.R.B. 1 1/2 1 Feb. '34
Batavia 3 1/2 1 Nov. '34	Oslo 3 1/2 22 Mei '33
Belgrado 6 1/2 16 Juli '34	Parijs 2 1/2 31 Mei '34
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1/2 25 Jan. '33
Boekarest 4 1/2 15 Dec. '34	Pretoria 3 1/2 15 Mei '33
Brussel 2 1/2 28 Aug. '34	Rome 4 26 Nov. '34
Budapest 4 1/2 17 Oct. '32	Stockholm .. 2 1/2 1 Dec. '33
Calcutta 3 1/2 16 Feb. '33	Tokio 3.65 2 Juli '33
Dantzig 4 21 Sept. '34	Weenen 4 1/2 27 Juni '34
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau 5 26 Oct. '33
Kopenhagen 2 1/2 1 Dec. '33	Zwits. Nat. Bk. 2 22 Jan. '31

OPEN MARKT.

	1934				1933	1932	1914
	29 Dec.	24/29 Dec.	17/22 Dec.	10/15 Dec.	28/30 Dec.	26/31 Dec.	20/24 Juli
Amsterdam							
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	3/8-1/2	1/4-1/2	3/8-3/16
Prolong.	1	1	1	1	1	1	2 1/4-5/4
Londen							
Daggeld...	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/4-1	1/2-2/2	1/2-3	1 1/4-2
Partic. disc.	1/2-9/16	1/2-5/8	1/2-5/8	9/16-5/8	1 1/16-9/16	1 1/16-1/4	1 1/4-5/4
Berlijn							
Daggeld...	4-1/4	4-1/4	3 1/2-4 1/4	4-1/4	4 1/2-5 1/8	4-7	—
Maandgeld	3 3/4-4	3 3/4-4	3 3/4-4	3 3/4-4	4 1/2-6	1 1/2-6 3/4	—
Part. disc.	3 1/2	3 1/2	3 1/2	3 1/2	3 1/8	3 7/8	2 1/2-1 3/4
Warenw...	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	—
New York							
Daggeld 1)	1	1	1	1	1	1-1/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	5/16	5/16	5/16	5/16	7/8-1	1 1/4-1/2	—

1) Koers van 28 Dec. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York*)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
25 Dec. 1934	—	—	—	—	—	—
26 " 1934	—	—	—	—	—	—
27 " 1934	1.47 13/16	7.30	59.42	9.76	34.67 1/2	100 5/8
28 " 1934	1.47 13/16	7.29 3/4	59.41 1/2	9.76	34.69	100 5/8
29 " 1934	1.47 3/4	7.29	59.41	9.76 3/8	34.66	100 5/8
31 " 1934	1.47 5/8	7.28 3/8	59.41	9.76	34.64	100 5/8
Laagste d.w. 1)	1.47 3/4	7.28 3/4	59.37 1/2	9.75 1/2	34.60	100
Hoogste d.w. 1)	1.48	7.31	59.45	9.76 1/2	34.72 1/2	100 5/8
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag *)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
25 Dec. 1934	—	—	—	—	—	—
26 " 1934	—	—	—	—	—	—
27 " 1934	47.89	—	6.19	1.48	12.66 1/2	20.22
28 " 1934	47.89	—	6.19	1.48	12.66	20.23
29 " 1934	47.89	—	6.19	1.48	—	—
31 " 1934	47.89	—	6.18 1/2	1.48	—	—
Laagste d.w. 1)	47.85	—	6.15	1.45	12.60	20.15
Hoogste d.w. 1)	47.92 1/2	28.—	6.22 1/2	1.50	12.70	20.30
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos Aires 1)	Montreal 1)
25 Dec. 1934	—	—	—	—	—	—
26 " 1934	—	—	—	—	—	—
27 " 1934	37.65	32.60	36.70	3.23	37 3/8	1.49
28 " 1934	37.62 1/2	32.57 1/2	36.67 1/2	3.23	37 3/8	1.48 5/8
29 " 1934	37.60	32.57 1/2	36.65	3.23	37	1.48 3/8
31 " 1934	37.57 1/2	32.55	36.60	3.22	37	1.48
Laagste d.w. 1)	37.30	32.25	36.30	3.19	36 3/8	1.48
Hoogste d.w. 1)	37.85	32.85	36.90	3.25	38	1.49 3/8
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/8	2.4878

*) Noteering te Amsterdam. **) Note te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
25 Dec. 1934	—	—	—	—
26 " 1934	4,94 1/4	6,60 3/8	40,26	67,70
27 " 1934	4,94	6,60 3/8	40,24	67,68
28 " 1934	4,93 3/8	6,61 1/8	40,25	67,72
29 " 1934	4,93 7/8	6,61 1/8	40,26	67,73
31 " 1934	4,94 1/4	6,62	40,30	67,81
1 Jan. 1934	—	—	—	—
Muntpariteit ..	4,86	3,90 5/8	23,81 1/2	40,9 1/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	15 Dec. 1934	22 Dec. 1934	24/29 Dec. '34 Laagste	29 Dec. '34 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 3/8	97 3/8	97 3/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	520	517	517	517
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 5/8	1/10 5/8	1/10 5/8	1/10 5/8
Budapest ...	Pen. p. £	167 7/8	167 7/8	167 7/8	167 7/8
Buenos Aires 1)	d. p. \$	27 7/10	27 5/8	27 5/8	28 27 11/16
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/10	1/6 1/10	1/6 1/10	1/6 1/10
Constantin ..	Piast. p. £	612	610	610	610
Hongkong ..	Sh. p. \$	1 8 3/8	1 8 3/8	1 8 3/8	1 8 3/8
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/2	1/2
Lissabon	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 3/4	110 3/4
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18
Montevideo 2)	d. per £	20	20	19 3/4	20 1/4
Montreal ...	\$ per £	4.89 1/4	4.89 3/8	4.89	4.91 3/4
Rio de Janeiro 3)	d. per Mil.	3 3/16	3 3/16	3 3/16	3 3/16
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/4 15/16	1/4 5/8	1/4 3/4	1/5 1/4
Singapore ..	id. p. \$	2/4 5/32	2/4 5/32	2/4 1/16	2/4 3/8
Valparaiso 4)	\$ per £	119.00	115.25	115.25	119.50
Warschau ..	Zl. p. £	26 5/16	26 1/8	25 7/8	26 5/8

1) Officiële not. 36 1/2 laten, gemidd. not., welke importeurs hebben te betalen, sinds 30 Nov. 31 1/2. 2) Offic. not. vanaf 15 Dec. 39 3/8, 17 Dec. 39 1/2, 24 Dec. 39 5/8. 3) Id. 19 Nov. 4 1/4, 18 Dec. 4 1/2, 19 Dec. 4 1/2, 21 Dec. 4 1/2, 22 Dec. 4 1/4. 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” noteering.

ZILVERPRIJS

Londen 1) N.York 2)	
25 Dec. 1934 ..	—
26 " 1934 ..	53 3/8
27 " 1934 ..	24 1/8 53 7/8
28 " 1934 ..	24 5/8 54 5/8
29 " 1934 ..	54 3/8
31 " 1934 ..	24 5/8 54 3/8
1 Jan. 1934 ..	—
27 Juli 1914 ..	24 15/16 59

GOUDPRIJS 3)

Londen	
25 Dec. 1934 ..	—
26 " 1934 ..	—
27 " 1934 ..	140/10 1/2
28 " 1934 ..	140,10 1/2
29 " 1934 ..	—
31 " 1934 ..	141/-
1 Jan. 1934 ..	—
27 Juli 1914 ..	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$ c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS

Vorderingen.	15 Dec. 1934	22 Dec. 1934
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 7.460.895,94	f 11.634.271,97
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	55.951,34	485.470,65
Voorschot op ultimo November '34 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en dergem. fondsbel., alsmede op de die belastingen en op de vermogensbelasting	2.351.835,51	2.351.835,51
Voorschotten aan Ned.-Indië	126.854.322,21	128.999.704,75
Id. aan Suriname	13.217.711,68	13.235.315,15
Id. aan Curaçao	2.092.582,90	2.172.407,63
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	114.847.339,93	115.482.852,18
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	34.583.952,70	32.414.861,58
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	16.854.937,72	19.529.937,72
Verstr. t. laste der Rijksbeogr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ..	35.411.766,26	35.592.024,63
Verplichtingen.		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 391.122.000,—	f 391.115.000,—
Schatkistpromessen in omloop	108.337.000,—	108.340.000,—
Zilverbons in omloop	1.287.732,50	1.283.777,50
Schuld op ultimo November '34 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de verm. bel.	—	689.667,—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ..	87.290.231,20	87.588.880,74
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	166.805,10	166.805,10
Id. aan diverse instellingen 1)	24.101.895,28	24.776.341,44

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	15 Dec. 1934	22 Dec. 1934
Saldo Javasche Bank	f 1.399.000,—	f 4.429.000,—
Betaalmiddelen in 's Lands kas	56.585.000,—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. ..	126.854.000,—	128.999.000,—
Schatkistpromessen	1.750.000,—	1.750.000,—
Schatkistbiljetten	12.035.000,—	12.035.000,—
Muntbiljetten in omloop	—	—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds	2.492.000,—	2.492.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaark.	716.000,—	645.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	—	—

SURINAAMSCH E BANK.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsich. schulden	Discout.	Div. rekeningen 1)
24 Nov. 1934 ..	728	1.007	452	588	1.788
17 " 1934 ..	736	1.055	466	585	1.782
10 " 1934 ..	728	1.064	487	579	1.783
3 " 1934 ..	726	1.156	505	580	1.801
27 Oct. 1934 ..	737	1.160	489	586	1.770
5 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluitp. der activa.

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE 80 K.G. La Plata loco Rotterdam per 100 K.G.		ROGGE 74 K.G. Bahia Blanca loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 64/65 K.G. La Plata loco Rotterdam per 2000 K.G.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		WITTE KOOL 1e kwal. 1-5 pond per 100 K.G. Broek op Langendijk		UIEN gewoon per 100 K.G. Broek op Langendijk		ROODE KOOL 1e kwal. 1-5 pond per 100 K.G. Broek op Langendijk		RUND- VLEESCH (versch) Gem.v.3kw. per 100 K.G. Rotterdam		VARKENS- VLEESCH (versch) per 100 K.G. Rotterdam	
	f.	o/0	f.	o/0	f.	o/0	f.	o/0	f.	o/0	f	o/0	f	o/0	f	o/0	f	o/0	f	o/0
1925	17,20	100,0	13,07 ⁶	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1927	14,75	85,8	12,47 ⁶	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1928	13,47 ⁶	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	17,23	100,0	93,-	100,-	77,50	100,0
1929	12,25	71,2	10,87 ⁵	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,78	88,9	9,10	52,8	96,40	103,7	93,12 ⁶	120,0
1930	9,67 ⁶	56,3	6,22 ⁵	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	5,77	33,5	108,-	116,1	72,90	94,-
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	6,96	40,4	88,-	94,6	48,-	61,5
1932	5,22 ⁶	30,4	4,62 ⁶	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	1,84	10,7	61,-	65,6	37,50	48,-
1933	5,02 ⁶	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	30,0	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	2,60	15,1	52,-	55,9	49,50	63,0
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	0,67	14,7	3,38	25,5	3,02	17,5	50,50	54,3	44,75	57,-
Febr. "	4,77 ⁶	27,8	3,70	28,3	71,00	30,7	74,75	31,7	130,25	28,2	0,60	13,2	2,06	15,5	2,51	14,6	49,25	53,0	45,-	58,-
Maart "	5,05	29,4	3,82 ⁵	29,3	73,50	31,7	76,25	32,3	130,50	28,2	0,61	13,4	1,29	9,7	3,11	18,0	46,50	50,0	46,-	59,-
April "	5,15	29,9	3,75	28,7	72,75	31,4	71,25	30,2	129,50	28,0	-	-	-	-	-	-	49,50	53,2	48,25	62,-
Mei "	5,40	31,4	3,77 ⁵	28,9	70,50	30,5	73,25	31,0	146,75	31,7	-	-	-	-	-	-	52,25	56,2	49,-	63,-
Juni "	5,25	30,5	3,55	27,2	66,00	28,5	75,75	32,1	163,25	35,3	-	-	-	-	-	-	51,25	55,1	48,-	61,-
Juli "	5,82 ⁶	33,9	3,85	29,4	64,25	27,8	78,00	33,1	176,25	38,1	-	-	-	-	-	-	49,25	53,0	48,50	62,-
Aug. "	5,30	30,8	3,55	27,2	61,25	26,5	67,75	28,7	161,50	34,9	-	-	-	-	-	-	49,-	52,7	49,25	63,-
Sept. "	4,95	28,8	3,47 ⁶	26,6	61,00	26,3	65,25	27,6	159,00	34,4	-	-	-	-	-	-	50,25	54,0	54,-	69,-
Oct. "	4,40	25,6	3,-	22,9	60,25	26,0	63,50	27,0	141,25	30,5	-	-	-	-	-	-	56,25	60,5	54,25	70,-
Nov. "	4,55	26,5	2,95	22,6	74,50	32,2	60,00	25,4	147,25	31,8	1,26	27,7	2,23	16,8	-	-	59,50	64,0	54,37 ⁵	70,-
Dec. "	4,57	26,6	3,30	25,3	73,50	31,7	59,25	25,1	154,50	33,4	0,97	21,3	2,56	19,3	1,76	10,2	60,75	65,3	53,50	69,-
Jan. 1934	4,75	27,6	3,10	23,7	65,25	28,2	58,00	24,6	144,25	31,2	3,65	80,2	2,30	17,4	3,08	17,9	62,50	67,2	53,75	69,-
Febr. "	3,40	19,8	2,77 ⁵	21,2	65,25	28,2	58,50	24,8	133,00	28,8	3,97	87,3	1,63	12,3	3,12	18,1	63,-	67,7	53,50	69,-
Maart "	3,25	18,9	2,72 ⁵	20,8	70,75	30,6	58,75	24,9	132,00	28,5	5,99	131,6	1,23	9,3	4,24	24,6	61,75	66,4	50,50	65,-
April "	3,20	18,6	2,70 ⁵	20,7	70,50	30,5	56,75	24,0	136,50	29,5	-	-	-	-	-	-	63,50	68,3	49,12 ⁶	63,-
Mei "	3,32 ⁶	19,2	2,87 ⁶	21,9	62,00	26,8	63,00	26,7	154,50	33,4	-	-	-	-	-	-	65,75	70,7	47,50	61,-
Juni "	3,67 ⁶	21,4	3,17 ⁵	24,3	65,00	28,1	74,75	31,7	156,50	33,8	-	-	-	-	-	-	63,25	68,0	43,75	56,-
Juli "	3,80	22,1	3,30	25,3	71,50	30,9	78,75	33,4	151,25	32,7	-	-	-	-	-	-	63,-	67,7	44,62 ⁵	57,-
Aug. "	4,37 ⁶	25,4	4,27 ⁵	27,7	83,25	36,0	93,50	39,6	159,25	34,4	-	-	-	-	-	-	63,95	68,8	43,30	55,-
Sept. "	4,-	23,3	4,15	31,7	77,25	33,4	93,25	39,5	145,50	31,5	-	-	-	-	-	-	63,55	68,3	42,62 ⁵	55,-
Oct. "	3,50	20,3	3,70	28,3	69,50	30,0	93,50	39,6	135,25	29,2	-	-	-	-	-	-	60,70	65,3	42,12 ⁵	54,-
Nov. "	3,50	20,3	3,45	26,4	71,25	30,8	89,25	37,8	127,75	27,6	1,28	28,1	2,25	17,0	-	-	53,75	57,8	44,50	57,-
3 Dec. "	3,60	20,9	3,55	27,2	77,00	33,3	92,50	39,2	135,00	29,2	1,24	27,3	1,88	14,2	1,75	10,2	53,-	57,0	44,50 ⁵	57,-
10 "	3,65	21,2	3,65	27,9	77,50	33,5	93,00	39,4	137,50	29,7	1,36	29,9	2,04	15,4	1,82	10,6	54,-	58,1	44,25 ⁶	57,-
17 "	3,45	20,1	3,55	27,2	75,00	32,4	91,00	38,6	132,50	28,6	1,23	27,0	2,-	15,1	1,75	10,2	52,-	57,9	45,-	57,-
24 "	3,20	18,6	3,55	27,2	75,00	32,4	90,00	38,1	133,00	28,8	1,20	26,4	2,18	16,5	1,60	9,3	54,-	58,1	44,75 ⁷	58,-
31 "	3,30	19,2	3,55	27,2	76,50	33,0	88,50	37,5	132,00	28,5	-	-	-	-	-	-	52,70 ⁹	56,7	44,75 ⁹	57,-

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. *) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2. van Jan. 1931 t/m 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 K.G. Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. *) T. Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 K.G. Z.-Russ. *) 1 Dec. *) 8 Dec. *) 15 Dec. *) 22 Dec. *) 29 Dec. *) 6 Dec. *) 13 Dec. *) 20 Dec. *) 27 Dec. *) 7 Dec.

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN								DIVERSEN					
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerfokolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33,9 ^o Bé s. g. per barrel		BENZINE Guif exp. 64/66 ^o \$cts. per U.S. gallon		KATOEN				WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 K.G. netto			
	f.	o/0	\$	o/0	\$cts.	o/0	\$	o/0	pence	o/0	pence	o/0	pence	o/0	pence	f.	o/0	f.	o/0	
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,-	23,25	100,0	29,27	100,-	9,35	100,-	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,-	100,0
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,-
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,-	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,-
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	95,-
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,-	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,-	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,-
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,-	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	81,-
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,-
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	20,8	11,15	32,1	6,15	51,-
1933	7,00	64,8	0,45	26,8	3,61	24,3	6,75	29,0	5,13	17,5	2,78	29,7	19,25	35,0	9,50	32,2	13,26	38,2	6,18	51,-
Jan. 1932	8,25	75,3	0,71	42,3	5,25	35,3	6,65	28,6	5,09	17,4	3,38	36,2	16,50	30,0	9,00	30,5	11,63	33,5	7,10	59,-
Febr. "	8,25	76,3	0,71	42,3	4,92 ⁶	33,1	6,90	29,7	5,31	18,1	3,51	37,6	16,25	29,5	9,00	30,5	11,75	33,9	7,25	60,-
Maart "	8,35	77,2	0,71	42,3	4,62 ⁶	31,1	6,90	29,7	5,37	18,3	3,30	35,3	16,50	30,0	8,75	29,7	10,25	29,5	7,40	61,-
April "	8,65	80,1	0,86	51,2	4,34	29,2	6,25	26,9	5,08	17,4	3,08	33,0	16,50	30,0	9,00	30,5	9,25	26,7	7,40	61,-
Mei "	8,30	76,9	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,57	15,6	2,76	29,5	15,75	28,6	8,25	28,0	8,88	25,6	7,40	61,-
Juni "	8,25	76,3	0,86	51,2	4,25	28,6	5,25	22,6	4,44	15,2	2,55	27,3	15,25	27,7	7,75	26,3	9,-	25,9	7,40	61,-
Juli "	8,10	75,0	0,86	51,2	4,25	28,6	5,80	24,9	4,97	17,0	2,77	29,6	16,00	29,1	8,50	28,8	9,75	28,1	-	-
Aug. "	7,80	72,2	0,86	51,2	4,30	28,9	7,35	31,6	5,71	19,5	3,33	35,6	15,75	28,6	8,25	28,0	12,-	34,6	5,70	47,-
Sept. "	7,75	71,8	0,86	51,2	4,37 ⁶	29,4	7,75	33,3	6,37	21,8	3,64	38,9	16,75	30,5	8,75	29,7	13,75	39,6	5,90	49,-
Oct. "	7,65	70,8	0,86	51,2	4,45	29,9	6,50	28,0	5,68	19,4	3,16	33,8	15,75	28,6	8,50	28,8	14,-	40,3	6,-	50,-
Nov. "	7,40	68,5	0,86	51,2	4,60	31,0	6,15	26,5	5,16	17,6	3,-									

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
26 Dec. 1934	192.789	405.164	47.109	7.579	10.667
19 „ 1934	192.773	401.991	50.226	7.024	12.407
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-voorschot perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
26 Dec. '34	87.541	9.878	89.140	36.405	47.625	35,1 „
19 „ '34	83.841	8.390	90.733	37.000	50.782	37,3 „
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot v.d. Staat
21 Dec. '34	82.123	693	9	4.375	951	4.633	3.200
14 „ '34	82.232	702	9	4.221	951	4.658	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen 1)	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
21 Dec. '34	5.898	2.210	81.553	932	2.819	16.403
14 „ '34	5.898	2.156	80.905	1.338	2.859	16.455
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken 1)	Devisen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee-ningen
24 Dec. 1934	78,8	21,2	4,4	3.605,3	101,6
15 „ 1934	78,7	21,2	4,3	3.595,0	97,5
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa 2)	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
24 Dec. 1934	436,5	666,2	3.724,3	764,3	331,8
15 „ 1934	436,2	678,8	3.719,6	759,5	317,3
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 24, 15 Dec. 1934, resp. 74, 99 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1934	Goud Munt en metaal	Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleggingen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie		Rekg. Crt.	
							Schatkist	Partic.		
27 Dec.	2.505	87	673	127	344	40	3.530	39	195	
20 „	2.504	86	656	119	344	40	3.513	29	196	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash” 2)	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten 1)		In her-disc. v. d. member banks	In open markt gekocht
12 Dec. '34	5.142,6	5.123,1	235,9	9,3	5,7
5 „ '34	5.131,4	5.111,6	218,8	10,5	5,7

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 3)	Algem. Dek-kings-perc. 4)
12 Dec. '34	2.430,2	3.201,5	4.393,3	146,9	70,8	—
5 „ '34	2.430,2	3.213,8	4.347,7	146,9	70,8	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen-ingen	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
5 Dec. '34	2	7.765	10.094	3.041	18.754	4.329
28 Nov. '34	3	7.705	10.059	3.108	18.768	4.392

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 31 December 1934.

Activa.		
Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 19.085.340,97 Bijbnk. „ 556.067,52 Ag.sch. „ 3.346.144,51	f 22.987.553,—
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef.	f 866.250,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk.nog niet afgel.	866.250,—
Beleeningen		
incl. vrsch. op onderp.	{ Hfdbk. f 103.632.287,01 Bijbnk. „ 6.495.132,16 Ag.sch. „ 41.305.179,61	
	f 151.432.598,78	
Op Effecten f 146.987.021,26 1)	
Op Goederen en Spec. f 4.445.577,52	151.432.598,78 1)
Voorschotten a. h. Rijk	—
Munt, Goud f 102.182.795,—	
Muntmat., Goud f 739.853.459,65	
	f 842.036.254,65	
Munt, Zilver, enz. f 17.941.195,46	
Muntmat., Zilver..	859.977.450,11 2)
Belegging van kapitaal, reserves en pen-sioenfonds	37.014.632,69
Gebouwen en Meub. der Bank	4.970.000,—
Diverse rekeningen	5.902.547,27
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	16.996.491,37
		f 1.100.147.523,22

Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	3.807.914,92
Bijzondere reserve	5.000.000,—
Pensioenfonds	9.286.676,50
Bankbiljetten in omloop	912.167.710,—
Bankassignatiën in omloop	475.302,53
Rek.-Cour. saldo's: { Het Rijk f 30.140.857,32 Anderen „ 115.946.946,16	146.087.803,48
Diverse rekeningen	3.322.115,79
		f 1.100.147.523,22

Beschikbaar metaalsaldo	f 436.444.505,76
Minder bedrag aan bankbiljetten in om-loop dan waartoe de Bank gerechtigd is	1.091.111.265,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	—

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 73.789.100,—

2) Waarvan in het buitenland 49.775.319,64

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
31 Dec. '34	102.183	739.853	912.168	146.563	436.445	81
24 „ '34	102.182	739.853	892.447	168.379	439.335	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buitenl.	Diverse reke-ningen 1)
31 Dec. 1934	22.988	—	151.433	866	5.903
24 „ 1934	26.648	—	141.264	866	4.738
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
29 Dec. '34 2)	142.000		177.370	36.470	56.464
22 „ '34 2)	141.410		178.830	38.850	54.338
1 Dec. 1934	113.499	29.493	180.208	35.629	54.657
24 Nov. 1934	113.497	29.264	180.606	34.206	56.836
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Belee-ningen	Diverse reke-ningen 1)	Dek-kings-percentage
29 Dec. '34 2)	740	71.980		11.180	66
22 „ '34 2)	690	69.740		17.900	65
1 Dec. 1934	705	9.686	53.974	11.536	66
24 Nov. 1934	1.105	9.739	53.523	10.045	66
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.